

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА
(Інформаційно-аналітичний дайджест)**

Випуск 3 (2016)

(липень – вересень 2016 р.)

Київ – 2016

УДК 341:061.1ЄС

Р45

СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»

*Серію рекомендовано до друку Вченою радою Інституту законодавства
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

Реферативний огляд європейського права : інформаційно-аналітичний
Р45 дайджест / Вип. 3 (2016) (лип. – верес. 2016 р.) – К., 2016. – 100 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» запроваджено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників-консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

© Інститут законодавства Верховної Ради України, 2016

РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому розділі реферативного огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. Зокрема, у зазначений період увагу Ради Європи привернули питання забезпечення рівних прав та захисту жінок від насильства у збройних силах, окремі аспекти адміністративного затримання, а також парламентського імунітету членів ПАРЄ, зокрема природа їх мандата та оспорювання обсягу привілеїв та імунітетів.

Серед нових документів Європейського Союзу, огляду яких присвячено другий розділ, – акти, що, зокрема: запроваджують мережевий кодекс вимог до підключення генераторів до енергосистем ЄС; встановлюють нові вимоги до обладнання канатних доріг та приладів спалювання газоподібного палива; встановлюють гармонізовані індекси споживчих цін та індекс цін на житло; забезпечують процедурні гарантії для дітей, які є підозрюваними чи обвинувачуваними у кримінальних провадженнях; встановлюють умови в'їзду і постійного проживання громадян третіх країн для цілей дослідницької роботи, навчання, підвищення кваліфікації, волонтерської служби, програм обміну студентами або навчальних проектів та надомної роботи; передбачають скорочення вмісту сірки в окремих видах рідкого палива тощо. У цей період ухвалено ряд документів у сфері захисту тварин, зокрема, запроваджено новий збір правил і норм щодо ветеринарії, а також встановлено зоотехнічні та генеалогічні умови розведення, торгівлі та ввезення до ЄС чистопородних племінних тварин, гібридних племінних свиней та їх ембріональної продукції.

Третій розділ збірника присвячено практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. Рішення Суду, що увійшли до цього випуску, стосувалися переважно порушення права громадян на справедливий судовий розгляд, заборони катування та права на свободу і особисту недоторканність, а також права не бути притягненим до суду або покараним двічі.

Четвертий розділ огляду містить матеріали стосовно розвитку доктрини європейського права, зокрема, щодо загальної стратегії реформування ЄС, оновлення *acquis* Союзу про авторське право, удосконалення імплементації норм законодавства ЄС щодо вільного обігу товарів, а також законодавчого врегулювання окремих аспектів співробітництва ЄС із США.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ	9
I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ	11
ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ.....	11
<i>Резолюція 2120 (2016) від 21 червня 2016 року «Про забезпечення рівних прав та захисту жінок від насильства у збройних силах».....</i>	<i>11</i>
<i>Резолюція 2122 (2016) від 22 червня 2016 року «Про адміністративне затримання»</i>	<i>14</i>
<i>Резолюція 2126 (2016) від 23 червня 2016 року «Про природу мандату членів Парламентської асамблеї»</i>	<i>17</i>
<i>Резолюція 2127 (2016) від 23 червня 2016 року «Парламентський імунітет: оспорювання обсягу привілеїв та імунітетів, якими користуються члени Парламентської асамблеї»</i>	<i>19</i>
<i>Рекомендація 2095 (2016) від 23 червня 2016 «Парламентський імунітет: оспорювання обсягу привілеїв та імунітетів, якими користуються члени Парламентської асамблеї»</i>	<i>22</i>
II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	24
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/424 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 про обладнання канатних доріг та скасування Директиви 2000/9/ЄС.....</i>	<i>24</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/426 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 року про прилади спалювання газоподібного палива та скасування Директиви 2009/142/ЄС .</i>	<i>25</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/429 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 року про інфекційні хвороби тварин та внесення змін і скасування окремих актів у сфері ветеринарії (Закон про ветеринарію).....</i>	<i>26</i>
<i>Міжінституційна угода між Європейським Парламентом, Радою Європейського Союзу та Європейською Комісією від 13 квітня 2016 року щодо кращої розробки законодавства</i>	<i>28</i>
<i>Регламент Комісії (Євросоюз) 2016/631 від 14 квітня 2016 року, що запроваджує мережевий кодекс вимог до підключення генераторів до енергосистеми.....</i>	<i>30</i>

Регламент (Євросоюз) 2016/792 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про гармонізовані індекси споживчих цін та індекс цін на житло, а також скасування Регламенту Ради (ЄС) № 2494/95.....	30
Директива (Євросоюз) 2016/800 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про процедурні гарантії для дітей, які є підозрюваними чи обвинувачуваними у кримінальних провадженнях.....	31
Директива (Євросоюз) 2016/801 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про умови в'їзду і постійного проживання громадян третіх країн для цілей дослідницької роботи, навчання, підвищення кваліфікації, волонтерської служби, програм обміну студентами (учнями) або навчальних проєктів та надомної роботи (оновлена версія).....	34
Директива (Євросоюз) 2016/802 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року, що стосується скорочення вмісту сірки в окремих видах рідкого палива (кодифікована версія).....	37
Регламент (Євросоюз) 2016/1011 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про індекси, що використовуються як порівнянні показники (орієнтири) у фінансових документах і фінансових контрактах або для оцінювання ефективності використання інвестиційних фондів та внесення змін до Директив 2008/48/ЄС та 2014/17/Євросоюз і Регламенту (Євросоюз) № 596/2014.....	38
Регламент (Євросоюз) 2016/1012 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про зоотехнічні та генеалогічні умови розведення, торгівлі та ввезення до Союзу чистопородних племінних тварин, гібридних племінних свиней та їх ембріональної продукції, а також про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 652/2014, Директив Ради 89/608/ЄЕС та 90/425/ЄЕС і скасування окремих актів у сфері розведення тварин (Регламент про розведення тварин)	40
Регламент (Євросоюз) 2016/1035 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від збиткового встановлення цін на судна (кодифікована версія)	42
Регламент (Євросоюз) 2016/1036 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від демпінгового	

<i>імпорту з країн, які не є членами Європейського Союзу (кодифікована версія).....</i>	<i>44</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/1037 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від субсидійованого імпорту з країн, які не є членами Європейського Союзу (кодифікована версія).....</i>	<i>45</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/1076 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року, що застосовується до домовленостей стосовно продукції походженням з окремих держав, які є частиною Групи держав Африки, Карибського басейну та Тихоокеанського регіону (АКТ), передбачених угодами (або таких, що ведуть до укладення угод) про економічне партнерство (оновлена версія).....</i>	<i>48</i>
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/1110 від 28 червня 2016 року щодо моніторингу наявності нікелю у харчових продуктах</i>	<i>49</i>
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/1111 від 6 липня 2016 року щодо моніторингу вмісту нікелю у харчових продуктах..</i>	<i>50</i>
<i>Директива (Євросоюз) 2016/1148 Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2016 року стосовно заходів для високого спільного рівня захисту мережевої та інформаційної систем у межах Союзу</i>	<i>51</i>
<i>Регламент (Євросоюз) 2016/1191 Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2016 року про сприяння вільному переміщенню громадян через спрощення вимог щодо надання офіційних документів у Європейському Союзі, а також внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1024/2012.....</i>	<i>53</i>
<i>Регламент (Євросоюз, Євратом) 2016/1192 Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2016 року про передачу Загальному суду юрисдикції суду першої інстанції у спрах між Європейським Союзом та його службовцями.....</i>	<i>55</i>
<i>Директива Ради (Євросоюз) 2016/1164 від 12 липня 2016 року, що встановлює норми стосовно боротьби з практикою уникнення від сплати податків, що безпосередньо впливає на функціонування внутрішнього ринку</i>	<i>56</i>
<i>Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/1318 від 29 липня 2016 року щодо настанов стосовно сприяння спорудженню будівель із майже нульовим енергоспоживанням та кращій практиці</i>	

забезпечення до 2020 року того, щоб усі нові будівлі мали майже нульовий рівень енергоспоживання.....	57
III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ	59
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КАПУСТЯК проти України» від 3 березня 2016 року (заява № 26230/11)</i>	<i>59</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ТОВ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ проти України» від 2 червня 2016 року (заява № 61516/08).....</i>	<i>62</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «САРАНЧОВ проти України» від 9 червня 2016 року (Остаточне рішення від 9 вересня 2016 року, заява № 2308/06)</i>	<i>67</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ІГОР ТАРАСОВ проти України» від 16 червня 2016 року (заява № 44396/05)</i>	<i>69</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «І. Н. проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 28472/08)...</i>	<i>72</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КЛЕУТІН проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 5911/05).....</i>	<i>76</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЛОВИГІНИ проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 22323/08)</i>	<i>78</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ТРУТЕНЬ проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 18041/08)...</i>	<i>86</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КРАВЧЕНКО проти України» від 30 червня 2016 року (заява № 46673/06)</i>	<i>88</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «РУБАН проти України» від 12 липня 2016 року (заява № 8927/11).....</i>	<i>90</i>
IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА.....	94
<i>Стан Союзу 2016: до кращої Європи – Європи, що захищає, надає можливості та обороняє.....</i>	<i>94</i>
<i>Реформа законодавства ЄС про авторське право.....</i>	<i>96</i>
<i>Керівництво для громадян щодо інструменту «Захисту приватності» у відносинах між Європейським Союзом та Сполученими Штатами Америки.....</i>	<i>97</i>

*Вдосконалення імплементації норм законодавства ЄС щодо
товарів: «Блакитний путівник»..... 99*

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року.

ДЄС, Договір про ЄС – Договір про Європейський Союз.

ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу.

Євратом – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

Європейська Рада – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

Європейське Співтовариство (Співтовариство) – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

Європейський Суд, ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини.

Європейські Співтовариства – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

ЕКПЛ – (Європейська) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

ЄП – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

ЄС – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

КМ (Комітет міністрів) – Комітет міністрів Ради Європи.

Комісія, ЄК (Європейська Комісія) – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

НУО – неурядові організації.

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

ПАРЄ – Парламентська асамблея Ради Європи.

Рада (Рада ЄС) – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

РЄ – Рада Європи.

СОТ – Світова організація торгівлі.

Суд ЄС – Суд Європейського Союзу. Одна з семи інституцій Європейського Союзу.

I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

Резолюція 2120 (2016) від 21 червня 2016 року «Про забезпечення рівних прав та захисту жінок від насильства у збройних силах»¹

Згідно з Рекомендацією Парламентської асамблеї 1742 (2006) та Рекомендацією Комітету міністрів 4 (2010) щодо захисту прав людини членів сімей учасників збройних сил, Асамблея наголошує, що з боку членів збройних сил не слід очікувати дотримання захисту прав людини у військових операціях, крім випадків, коли цей захист гарантовано у межах самих збройних сил.

ПАРЄ також зазначає, що Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 11 травня 2011 р., діє проти усіх видів насильства та є актуальною як у мирні часи, так і під час збройних конфліктів.

У цьому документі Асамблея закликає держави – члени Ради Європи:

1) стосовно процедури набору персоналу та управління кадрами у збройних силах:

– застосувати відповідні стратегії набору персоналу з метою подолати стереотипи та залучити до лав збройних сил більше жінок, зокрема для виконання військових зобов'язань;

– наголошувати на політиці набору персоналу та управління кадрами щодо визначення навичок, необхідних для здійснення місій, призначених для виконання сучасними збройними силами;

– зробити відкритими і доступними посади для жінок в усіх підрозділах і службах збройних сил;

– застосувати політику набору до лав збройних сил жінок та залучати їх до здійснення діяльності на посадах, на яких раніше

¹ Resolution 2120 (2016) Women in the armed forces: promoting equality, putting an end to gender-based violence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22939&lang=en>

вони не мали можливості працювати; розглядати фізичний критерій при наборі на роботу відповідно до посад, а також рекомендації започатковувати пілотні проекти з метою пропагування працевлаштування жінок на зазначені посади;

- активно пропагувати залучення жінок до участі у законних операціях, виконуючи військові обов'язки; залучати експертів з гендерних питань при кожній із операцій збройних сил на всіх етапах їх підготовки та розгортання;

- розробити більш гнучкі можливості для кар'єрного зростання з метою надання доступу до високих посад і звань;

- діяти масштабно і послідовно з метою забезпечення балансу «робота – особисте життя» для всіх членів збройних сил;

- систематично включати гендерний вимір до обговорень на усіх рівнях стосовно введення, продовження та ліквідації військової служби;

- здійснити дослідження причин виникнення труднощів при наборі персоналу жіночої статі для виконання військових обов'язків, а також причин того, чому військова кар'єра жінок зазвичай триває менше, ніж кар'єра їх колег-чоловіків та причин того, чому жінки та чоловіки залишають збройні сили до моменту виходу на пенсію чи завершення строків дії їх контрактів;

2) стосовно створення більш сприятливого для гендерної рівності клімату у лавах збройних сил:

- ухвалити активні заходи на всіх рівнях субординації, спрямовані на зміну менталітету та внутрішньої культури у збройних силах, з метою позитивного підходу до врахування усієї різноманітності (у тому числі гендерної);

- включити навчання з гендерних питань на всіх етапах військової підготовки та упевнитися в тому, що всі чоловіки та жінки проходять відповідне навчання у військових академіях;

- залучати експертів із гендерних питань до роботи усіх органів з тим, щоб забезпечити систематичне врахування гендерного підходу та зробити такий підхід невід'ємним компонентом щоденної роботи;

- встановити та підтримувати функціонування мережі жінок-військових;

– гарантувати відповідність військової форми і обладнання особливостям жіночого тіла, а також забезпечити пристосування умов і обладнання у квартирах для проживання військовослужбовців як чоловічої, так і жіночої статі;

3) стосовно подолання гендерно-обумовленого насильства у збройних силах:

– гарантувати, що законодавство стосовно членів збройних сил, включаючи кримінальне право у відповідних випадках, чітко забороняє будь-які форми гендерно-обумовленого насильства та застосовується ефективно та масштабно; гарантувати, щоб правила внутрішнього розпорядку включали чіткі настанови стосовно зазначеного вище та застосовувалися на всіх рівнях;

– прийняти та строго дотримуватися політики «нульового допуску» стосовно гендерно-обумовленого насильства та поінформувати увесь персонал, якого це стосується, про неприпустимість такої поведінки у збройних силах;

– повідомити керівництво та персонал усіх рівнів про необхідність дотримання такої політики;

– встановити механізми, зокрема, гарячі лінії з метою надання можливостей жертвам подавати неофіційні скарги конфіденційно та анонімно, а також отримувати всебічну допомогу у зазначених ситуаціях;

– спростити жертвам доступ до механізмів формального оскарження;

– забезпечити підтримку та допомогу жертвам, які повідомляють про випадки домагання;

– призначити ефективні види покарання та застосовувати їх до винних, оскільки переведення жертви сексуального насильства до іншого підрозділу чи на іншу посаду не є адекватною відповіддю на виклики насильства;

– підписати або ратифікувати, якщо цього досі не зроблено, Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 11 травня 2011 р.

Беручи до уваги значну роль, яку парламенти країн можуть відігравати у демократичній перевірці збройних сил, Асамблея закликає держави-члени:

– активно намагатися досягнути гендерного балансу у державних органах, що відповідають за збройні сили;

– активно дотримуватися, за допомогою парламентських обговорень, настанов, що випливають із досліджень і повідомлень, забезпечити впровадження на національному рівні відповідних резолюцій ООН, зокрема, тих, що стосуються статусу і ставлення до жінок у збройних силах, а також започатковувати національні законодавчі ініціативи з метою досягнення відповідних цілей;

– на державному рівні проводити дослідження стосовно становища жінок у збройних силах, зокрема, щодо опрацювання скарг про домагання та інші форми гендерно-обумовленого насильства у збройних силах;

– закликати незалежні органи, зокрема, такі як парламентські комісії, омбудсменів та комісії з питань рівності, які мають відповідні повноваження стосовно збройних сил, до активнішого проведення відповідних досліджень і ефективного вивчення запитів, пов'язаних із зазначеними питаннями.

Резолюція 2122 (2016) від 22 червня 2016 року «Про адміністративне затримання»²

Парламентська асамблея підкреслює важливість права на свободу та особисту недоторканність, гарантованого статтею 5 ЄКПЛ; адже, ніхто не може бути позбавлений його волі, за винятком випадків, наведених у вичерпному переліку, що міститься у статті 5.1.

Посилаючись на свою Резолюцію 1707 (2010) про затримання осіб, які шукають притулку, та нелегальних мігрантів у Європі, ПАРЕ підкреслює, що відповідно до статті 5.1.f Конвенції, адміністративне затримання мігрантів дозволяється лише у випадках, коли воно ґрунтується на чіткій, доступній нормативно-правовій базі, яка гарантує, що таке затримання має швидку

² Resolution 2122 (2016) Administrative detention [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22958&lang=en>

процедурну мету і здійснюється із дотриманням стандартів захисту, таких як упевненість (у тому числі, максимальна тривалість затримання) і необхідність (будучи засобом останньої інстанції для здійснення дієвого контролю за в'їздом або забезпечення вислання), під керівництвом суду загальної юрисдикції.

Вважаючи адміністративне затримання засобом запобігання тероризму або іншим загрозам національній безпеці, Асамблея:

– нагадує державам-членам, що виключно профілактичне затримання осіб, підозрюваних у намірі здійснити кримінальний злочин, не допускається відповідно до положень статті 5 ЄКПЛ у тлумаченні Європейського суду з прав людини;

– вказує на те, що прості обмеження (на відміну від позбавлення) волі допустимі відповідно до статті 2 Протоколу № 4 до Конвенції в інтересах національної або громадської безпеки та попередження злочинності;

– зазначає, що взяття під варту осіб, підозрюваних у створенні загрози національній безпеці, може бути припустимим як попереднє ув'язнення, за наявності достатніх підстав вважати, що така особа вже скоїла кримінальний злочин, у тому числі конкретні злочини, криміналізуючи певні підготовчі дії до особливо тяжких злочинів, або дії, спрямовані на підтримку терористичної діяльності, наприклад, фінансування чи пропаганду або набір до терористичної організації.

У зв'язку з цим Асамблея закликає всі держави-члени утримуватися від:

– використання адміністративного затримання в якості інструменту для управління міграцією, крім конкретних цілей, дозволених відповідно до статті 5 ЄКПЛ;

– адміністративного затримання політичних опонентів, правозахисників і журналістів з метою примусу або примушування їх за допомогою інших способів і засобів зізнатися у скоєнні кримінального злочину;

– адміністративного затримання учасників або осіб, які мають намір взяти участь в мирних акціях протесту з тим, щоб не допустити їхньої участі у відповідній акції протесту або утримати їх від участі в таких акціях протесту в майбутньому.

Асамблея закликає всі держави-члени використовувати наявні інструменти дотриманням прав людини з метою захисту національної або громадської безпеки, а також для запобігання злочинам, у тому числі терористичним актам. Зокрема, Асамблея рекомендує, зокрема, ухвалити, за доцільності, та забезпечити системне й ефективне застосування законів, що запроваджують кримінальну відповідальність за певні підготовчі дії до особливо тяжких злочинів або дії, спрямовані на підтримку терористичної діяльності, такі як фінансування чи пропаганда або набір до терористичної організації, як це передбачено Конвенцією Ради Європи про попередження тероризму та Додатковим протоколом до неї.

Асамблея також закликає всі держави-члени застосовувати альтернативні заходи адміністративного затримання у максимально стриманий спосіб. Зокрема, Асамблея підкреслює, що будь-які обмеження свободи повинні:

- ґрунтуватися на чіткому, передбаченому законодавством дозволі, гарантуючи при цьому, що вони є необхідними у демократичному суспільстві для досягнення законної мети;

- поважати принцип недискримінації з будь-яких підстав, зазначених у ЄКПЛ і протоколах до неї;

- підлягати вчасному оскарженню у судовому порядку, як зазначено у статті 5 ЄКПЛ.

Положення кримінального права, спрямовані на покарання за підготовчі та інші допоміжні заходи на підтримку тероризму, повинні відповідати вимогам статті 7 Конвенції (про неможливість покарання без закону); зокрема, вони мають бути чіткими і передбачуваними. За будь-якого досудового тримання під вартою на виконання таких положень, мають дотримуватися принципи, викладені Асамблеєю у її Резолюції 2077 (2015) про зловживання досудовим триманням під вартою у державах – учасницях Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Резолюція 2126 (2016) від 23 червня 2016 року «Про природу мандату членів Парламентської асамблеї»³

У Статуті Ради Європи і Регламенті Парламентської асамблеї, які визначають і регламентують повноваження органів Асамблеї і парламентські процедури, немає згадки про статус членів Асамблеї та характер їх мандата, проте лише зазначається, що члени Асамблеї обираються національними чи федеральними парламентами або призначаються з числа їх членів (стаття 25 Статуту Ради Європи і стаття 6 Регламенту Асамблеї).

Проте, Асамблея вважає, що її члени повинні мати такий статус, який поєднує визнання мінімальних гарантій при здійсненні ними європейського мандата. Крім того, на переконання Асамблеї, існує необхідність у просуванні ряду принципів, заснованих на чіткому балансі свободи думки і парламентського голосування, а також виконання політичних зобов'язань, що впливають із членства у тій чи іншій політичній партії або групі. ПАРЄ закликає національні парламенти та їх делегації в Асамблеї визнати і належним чином враховувати викладені нижче принципи, які повинні регулювати умови реалізації мандата в Асамблеї:

1) щодо гарантій і прав, якими користуються члени Асамблеї:

– члени Асамблеї здійснюють свої повноваження вільно і неупереджено; в Асамблеї вони не пов'язані будь-якими інструкціями своєї делегації, своєї політичної національної партії чи своєї політичної групи;

– члени Асамблеї виражають свої думки вільно за допомогою виступів або голосування у рамках всіх видів своєї діяльності і членства в Асамблеї та її різних органах, дотримуючись при цьому положень статті 22 Регламенту і правил поведінки в Асамблеї;

2) щодо обов'язків членів Асамблеї:

– члени Асамблеї діють згідно з Регламентом і правилами поведінки; вони відповідально і конструктивно беруть участь у роботі Асамблеї;

3 Resolution 2126 (2016) The nature of the mandate of members of the Parliamentary Assembly [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22970&lang=en>

– члени Асамблеї зобов'язані звітувати перед своєю делегацією, своєю національною політичною партією і своєю політичною групою в Асамблеї; вони діють згідно з принципами прозорості, чесності, порядності та довіри.

Нагадуючи про свою Резолюцію 1640 (2008) «Використання членами Асамблеї своїх подвійних парламентських повноважень – національних і європейських», Асамблея закликає національні парламенти переглянути свої регламенти і практику їх застосування щодо участі делегацій у роботі сесій Асамблеї і засідань комітетів Асамблеї та інших органів і закликає їх переглянути будь-які положення, що перешкоджають ефективній участі членів у діяльності Асамблеї, зокрема заступників, особливо, коли на них покладено конкретні функції в Асамблеї та її комітетах.

У зв'язку з цим Асамблея відзначає, що і відповідно до Статуту Ради Європи (стаття 25), і відповідно до її Регламенту (стаття 11) після парламентських виборів члени Асамблеї залишаються повноправними членами до того моменту, поки відповідний національний парламент не призначить нових членів делегації своєї держави. Відповідно, парламенти зобов'язані дозволяти їм брати участь у діяльності Асамблеї до тих пір, поки їх фактично не буде замінено. Асамблея закликає відповідні національні парламенти змінити норми, що забороняють участь членів делегації у тих випадках, коли парламент був розпущений або після виборів в очікуванні призначення нового складу делегації, а також участь тих членів, які не брали участі в нових виборах або були переобрані.

Зрештою, Асамблея закликає Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи переглянути статус місцевих і регіональних обраних представників в Європі і, зокрема, питання відкликання їх мандата.

**Резолюція 2127 (2016) від 23 червня 2016 року
«Парламентський імунітет: оспорювання обсягу привілеїв та імунітетів, якими користуються члени Парламентської асамблеї»⁴**

За час після прийняття Резолюції 1325 (2003) «Про імунітети членів Парламентської асамблеї» політична ситуація в Європі змінилася, та у середовищі громадянського суспільства лунає критика з приводу того, що у світлі забезпечення принципу рівності перед законом виникають питання щодо легітимності деяких форм імунітету, які засуджуються на тій підставі, що по суті вони забезпечують членам парламенту безкарність.

Асамблея закликає держави-члени, які мають намір переглянути систему імунітетів, що захищають членів парламенту, або які вже почали процедуру її перегляду у відповідь на критику, керуватися такими основними принципами:

– імунітет являє собою основну демократичну гарантію, породжену необхідністю збереження цілісності і незалежності парламентів, їх функціонування і їх дій як інститутів; імунітет не є особистим привілеєм, доступним для обраних представників, і надається він не для того, щоб захищати особисті інтереси тих, хто його має;

– парламентський імунітет захищає вільне виконання парламентських функцій і незалежно від того, поширюється він на дії, що мають безпосереднє відношення до виконання парламентських обов'язків, або ж на дії, не пов'язані з ними, він не повинен бути предметом зловживань або засобом перешкоджання здійсненню правосуддя; ефективне виконання повноважень передбачає дотримання норм етики і обов'язок звітувати про свої дії; при цьому імунітет не є системою забезпечення безкарності;

– базові норми парламентського імунітету повинні бути закріплені в законодавчих положеннях, що мають конституційний статус, принаймні в тому, що стосується найбільш важливих аспектів, таких як його обсяг і характер, а також правила його позбавлення; визнання імунітету найвищою з ієрархічної точки зору

4 Resolution 2127 (2016) Parliamentary immunity: challenges to the scope of the privileges and immunities enjoyed by members of the Parliamentary Assembly [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22971&lang=en>

правовою нормою дозволяє на постійній основі гарантувати цілісність парламентів і незалежність їх членів у виконанні ними своїх повноважень у разі політичної нестабільності або за будь-яких спроб втручання з боку виконавчої влади;

– перегляд обсягу і характеру парламентського імунітету повинен здійснюватися ретельно, з урахуванням його цілей, критеріїв і наслідків на основі раціонального підходу, без будь-якого популізму; такий перегляд має бути предметом об'єктивної і відкритої широкої громадської дискусії; він має здійснюватися без будь-якого підриву всієї системи імунітетів, шляхом переходу, наприклад, від набору норм, які забезпечують високий ступінь захисту, до повного скасування парламентських гарантій;

– у цьому контексті слід враховувати життєво важливу необхідність збереження прав і недоторканності членів політичної меншості під час і після закінчення терміну їх парламентських повноважень;

– свобода слова є невід'ємним елементом парламентської роботи, і обрані політики повинні мати можливість, без будь-яких побоювань, обговорювати різні питання, що викликають інтерес громадськості, в тому числі суперечливі і такі, що розколюють суспільство питання або ситуації, що відносяться до функціонування виконавчої або судової влади; однак принцип звільнення від відповідальності може не поширюватися на зауваження і висловлювання, що підбурюють до ненависті, насильства або порушення демократичних прав і свобод; на членів парламентів, які зловживають громадським форумом, можуть поширюватися внутрішні дисциплінарні заходи згідно з відкритою і неупередженою та закріпленою у регламенті процедурою; більш того, у разі грубих або регулярних порушень, такі члени парламентів можуть бути позбавлені своїх парламентських мандатів;

– процедура позбавлення парламентської недоторканності повинна відповідати принципам прозорості, юридичної визначеності та передбачуваності, має здійснюватися з дотриманням процедурних гарантій щодо прав на захист з тим, щоб виключити будь-яку можливість вибіркового або довільного прийняття рішень.

Зрештою, Асамблея нагадує своїм членам, що на них поширюються спеціальні норми стосовно імунітету, які застосовуються щодо членів Європейського Парламенту. Цей імунітет є автономним за своїм характером, оскільки надається окремо і незалежно від національного парламентського імунітету, яким члени парламенту можуть користуватися на території своїх держав. Асамблея визнає обґрунтованість критеріїв, розроблених за останні кілька років Європейським Парламентом, при розгляді звернень про позбавлення такого імунітету.

Асамблея наполягає на тому факті, що імунітети, надані її членам на підставі Статуту Ради Європи та статей 13, 14 та 15 Генеральної угоди про привілеї та імунітети, негайно поширюються на члена Асамблеї з моменту початку дії його повноважень на посаді члена Асамблеї і охоплюють весь період його діяльності на посаді члена національної делегації в Асамблеї протягом сесій в Асамблеї.

Асамблея закликає держави-члени вжити будь-яких можливих заходів на національному рівні для того, щоб гарантувати дотримання зобов'язань, що витікають із Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи та протоколів до неї, щодо яких не було зроблено винятків або інтерпретативних зауважень. ПАРЄ нагадує державам-членам про те, що вона повинна надати свою думку стосовно зняття імунітету з її членів у тих випадках, коли положення національного законодавства передбачають попереднє затвердження національним парламентом кримінального переслідування щодо своїх членів. Асамблея вважає, що турбота про забезпечення дотримання верховенства права та упередження намірів зашкодити політичній діяльності своїх членів (*fumus persecutionis*) вимагають від неї уважного розгляду питання щодо зняття імунітету, яким користуються її члени на підставі статті 15.a Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи, незалежно від процедур, що можуть мати місце на національному рівні.

У зв'язку з цим Асамблея закликає держави-члени діяти, строго дотримуючись своїх обов'язків за статтею 40 Статуту Ради Європи та статтями 13, 14 і 15 Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи і протоколів до неї, а також гарантувати їх ефективне застосування. Вона рішуче засуджує порушення деякими

державами статусу імунітету членів Асамблеї та, зокрема, принципу вільного пересування, і підкреслює, що порушення цих статутних положень підпадає під дію статті 8 Регламенту Асамблеї (оспорювання незатверджених повноважень по суті).

Рекомендація 2095 (2016) від 23 червня 2016 «Парламентський імунітет: оспорювання обсягу привілеїв та імунітетів, якими користуються члени Парламентської асамблеї»⁵

Парламентська асамблея підкреслює, що стосовно її членів ухвалюються норми, що стосуються імунітетів, які визначаються зводом положень, що містяться у Статуті Ради Європи, Генеральній угоді про привілеї та імунітети Ради Європи (далі – Генеральна угода) і протоколах до неї, а також у Регламенті Асамблеї.

Відповідно до Генеральної угоди, укладеної на виконання ст. 40 Статуту Ради Європи, члени Парламентської асамблеї користуються трьома видами захисту:

– парламентське звільнення від відповідальності, що гарантується положеннями ст. 14 Генеральної угоди, забезпечує їм імунітет від будь-якого судового переслідування – кримінального, цивільного та адміністративного – за висловлення думки або подання голосів при виконанні парламентських обов'язків і покликане захистити незалежність членів Асамблеї, а також забезпечити їм свободу суджень, вираження думки або прийняття рішень;

– парламентська недоторканність (ст. 15 Генеральної угоди), яка захищає членів Асамблеї від арешту, затримання або судового переслідування за межами національної території на території будь-якої держави-члена, крім національного імунітету, яким вони користуються у своїй державі;

– вільне переміщення (ст. 13 Генеральної угоди).

Як зазначається у ст. 67 Регламенту Асамблеї і відзначається в її Резолюції 2127 (2016) «Парламентський імунітет: оспорювання обсягу привілеїв та імунітетів, якими користуються члени

⁵ Recommendation 2095 (2016) Parliamentary immunity: challenges to the scope of the privileges and immunities enjoyed by members of the Parliamentary Assembly [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=22973&lang=en>

Парламентської асамблеї», такі імунітети надаються для того, аби зберегти цілісність Асамблеї і забезпечити незалежність її членів при здійсненні ними свого європейського мандата.

Асамблея рішуче засуджує порушення деякими державами – членами РЄ положень документу про привілеї та імунітети членів Асамблеї, особливо принципу вільного пересування, і очікує, що Комітет міністрів закликає держави-члени жорстко дотримуватися своїх зобов'язань, що випливають із вищезазначених положень Статуту Ради Європи та Генеральної угоди і протоколів до неї, а також гарантувати їх ефективне застосування.

II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Регламент (Євросоюз) 2016/424 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 про обладнання канатних доріг та скасування Директиви 2000/9/ЄС⁶

Положення цього Регламенту мають на меті спростити чинні правила функціонування канатних доріг для перевезення людей, узгодивши їх із новоухваленим законодавством ЄС, а також усунути окремі недоліки, що виникали в ході виконання Директиви 2000/9/ЄС.

Цей Регламент застосовується до нових канатних доріг, призначених для перевезення осіб, до модифікації старих канатних доріг, що вимагають отримання нових дозволів, а також до підсистем і компонентів безпеки для обладнання і функціонування канатних доріг.

Відповідно до цього Регламенту, кожна держава-член самостійно встановлює порядок видачі дозволів на спорудження і введення в експлуатацію канатних доріг, розташованих на її території.

Держави – члени ЄС мають вжити всіх необхідних заходів для встановлення процедур введення в експлуатацію канатних доріг лише у разі їх відповідності положенням цього Регламенту і не становлять загрози здоров'ю й безпеці людей або майна. Крім того, при спорудженні канатних доріг необхідно здійснювати аналіз безпеки таких конструкцій, що має регулюватися національним законодавством кожної держави. Зокрема, держави-члени повинні забезпечити безпеку канатних доріг під час їх будівництва, введення в експлуатацію і в процесі їх експлуатації.

Регламентом також передбачено, що держави-члени мають право встановлювати власні вимоги, які вони вважають необхідними, щодо землекористування та регіонального планування, а також з метою забезпечення захисту навколишнього

⁶ Regulation (EU) 2016/424 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on cableway installations and repealing Directive 2000/9/EC [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0424&from=EN>

середовища, здоров'я і безпеки людей, зокрема, персоналу при функціонуванні канатних доріг.

Цей Регламент скасовує з 21 квітня 2018 року Директиву 2000/9/ЄС, набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 21 квітня 2018 року, за винятком статей 22–38 та 44, що застосовуються з 21 жовтня 2016 року, а також статті 45(1), що застосовується з 21 березня 2018 року.

Регламент (Євросоюз) 2016/426 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 року про прилади спалювання газоподібного палива та скасування Директиви 2009/142/ЄС⁷

Цей Регламент встановлює правила розміщення на ринку ЄС і введення в експлуатацію приладів спалювання газоподібного палива. Його положеннями визначається, що досвід, отриманий у ході виконання Директиви 2009/142/ЄС, засвідчив необхідність зміни деяких з її положень з метою їх уточнення та оновлення; на виконання цього завдання спрямоване прийняття цього документа.

Сфера дії Регламенту поширюється на прилади спалювання газоподібного палива, що мають бути належним чином встановлені і мають регулярно обслуговуватися відповідно до інструкцій заводу, що їх виготовив. Зокрема, при розміщенні чи використанні зазначених приладів виробники повинні гарантувати їх розробку і виробництво згідно з вимогами цього Регламенту. Проте, держави-члени не мають права забороняти, обмежувати або перешкоджати введенню в експлуатацію приладів, що повністю відповідають положенням цього Регламенту.

Регламент встановлює обов'язки кожної держави – члена ЄС щодо створення спеціального органу, відповідального за проведення необхідних процедур оцінки відповідності та контролю за функціонуванням приладів спалювання газоподібного палива. Такий орган створюється згідно з нормами національного законодавства кожної держави-члена та має статус юридичної особи. У випадку, якщо такий орган має достатні підстави вважати,

⁷ Regulation (EU) 2016/426 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on appliances burning gaseous fuels and repealing Directive 2009/142/EC [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0426>

що певний прилад становить ризик для здоров'я і безпеки людей, тварин або майна, він має провести повну оцінку відповідності такого приладу.

Положеннями цього Регламенту також визначається, що перед розміщенням будь-якого приладу на внутрішньому ринку ЄС його виробник зобов'язаний провести процедуру оцінки його відповідності встановленим вимогам. Відповідний прилад повинен мати встановлений тип маркування, що супроводжується інструкціями та інформацією з техніки безпеки мовою, зрозумілою для кінцевих користувачів.

Цей Регламент набуває чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 21 квітня 2018 року, за винятком статей 4, 19–35, 42 та Додатку II, що застосовуються з 21 жовтня 2016 року. Крім того, стаття 43(1) цього Регламенту застосовується з 21 березня 2018 року.

Регламент (Євросоюз) 2016/429 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 року про інфекційні хвороби тварин та внесення змін і скасування окремих актів у сфері ветеринарії (Закон про ветеринарію)⁸

Очікується, що цей Регламент сприятиме більш ефективній боротьбі з інфекційними хворобами тварин, а також надаватиме підтримку сектору тваринництва в ЄС, сприятиме зростанню кількості існуючих і створенню нових робочих місць. Положеннями цього Регламенту скасовується ряд законодавчих актів, що втратили актуальність, а основні норми переносяться до цього Регламенту.

Сфера дії Регламенту поширюється на: (1) свійських і диких тварин; (2) зародкові елементи; (3) продукцію тваринного походження; (4) похідну продукцію тваринного походження, не обмежуючи при цьому дію Регламенту (ЄС) № 1069/2009;

⁸ Regulation (EU) 2016/429 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016 on transmissible animal diseases and amending and repealing certain acts in the area of animal health ('Animal Health Law') [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.084.01.0001.01.ENG

(5) транспортні засоби й обладнання, що можуть стати засобами поширення інфекційних хвороб тварин.

Регламент встановлює обов'язки для фермерів, ветеринарів та інших осіб, професійна діяльність яких пов'язана з тваринами. Такі особи в обов'язковому порядку повинні мати належні знання про: (1) хвороби тварин, у тому числі ті, які передаються людям; (2) принципи біологічної безпеки; (3) зв'язок між здоров'ям тварин і здоров'ям людей; (4) умови утримання тварин; (5) стійкість до лікування, у тому числі до протимікробних препаратів, а також його наслідки.

На виконання цього Регламенту ветеринари також зобов'язані:

(1) вжити всіх необхідних заходів для запобігання інфікуванню, розвитку і поширенню інфекційних захворювань тварин;

(2) вжити заходів для забезпечення раннього виявлення захворювань шляхом проведення належної та диференціальної діагностики, щоб виключити або підтвердити захворювання.

Відповідно до цього Регламенту, кожна держава – член ЄС має гарантувати, що орган, до компетенції якого належить захист здоров'я тварин, має:

– кваліфікований персонал, належні приміщення, обладнання, фінансові ресурси і ефективну організаційну структуру, яка охоплює всю територію держави-члена;

– доступ до лабораторій з кваліфікованим персоналом, обладнання та фінансові ресурси, необхідні для отримання швидкого і точного діагнозу і диференціальної діагностики захворювань тварин;

– достатню кількість кваліфікованих ветеринарних лікарів.

Крім того, цей Регламент має спростити використання нових технологій для охорони здоров'я тварин, а саме, спостереження, електронну ідентифікацію та реєстрацію тварин.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 21 квітня 2021 року, за винятком статей 270(1) і 274, які починають застосовуватися одразу після набуттям цим Регламентом чинності.

Міжінституційна угода між Європейським Парламентом, Радою Європейського Союзу та Європейською Комісією від 13 квітня 2016 року щодо кращої розробки законодавства⁹

Оскільки:

– Європейський Парламент, Рада і Комісія (далі – три інституції) зобов'язані прозоро і безпосередньо співпрацювати в ході усього законодавчого процесу, у цьому контексті три інституції закликають до рівності між усіма учасниками законотворчого процесу, як це передбачено Договорами ЄС;

– три інституції визнають свою спільну відповідальність за розробку високоякісного законодавства ЄС та забезпечення, щоб таке законодавство фокусувалося на сферах, що мають найважливіше значення для європейських громадян, було якнайефективнішим та розробленим у найраціональніший спосіб для досягнення спільних цілей ЄС, найпростішим та найзрозумілішим, уникало надмірного і перехресного регулювання, а також було розроблено з огляду на сприяння його перенесенню у національне законодавство держав-членів, практичному застосуванню, зміцненню конкурентоспроможності і сталого розвитку економіки Союзу;

– три інституції переконані, що консультації між громадськістю і зацікавленими сторонами, оцінка наслідків застосування чинного законодавства та впливу нових ініціатив допоможуть досягнути загальної мети кращого законотворення;

– ця угода доповнює такі угоди і декларації, яким три інституції залишаються відданими у повній мірі:

1) Міжінституційна угода від 20 грудня 1994 року – Прискорений метод роботи для офіційної кодифікації законодавчих текстів¹⁰;

2) Міжінституційна угода від 22 грудня 1998 року про спільні настанови щодо якості розробки законодавства Співтовариства¹¹;

⁹ Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission of 13 April 2016 on Better Law-Making [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016Q0512%2801%29&from=EN>

¹⁰ OJ C 102, 4.4.1996, p. 2.

¹¹ OJ C 73, 17.3.1999, p. 1.

3) Міжінституційна угода від 28 листопада 2001 року про більш структуроване використання методу оновлення для правових актів¹²;

4) Спільна декларація від 13 червня 2007 року про практичні домовленості щодо процедури спільного прийняття рішень¹³;

5) Спільна політична декларація від 27 жовтня 2011 року Європейського Парламенту, Ради і Комісії про пояснювальні документи¹⁴;

три інституції погодилися підписати цю Міжінституційну угоду, положеннями якої закріплюються їх спільні зобов'язання і цілі, а також детально визначаються:

– питання організації програмування законодавчого процесу (як багаторічного, так і щорічного – через розробку Робочої програми Комісії та міжінституційне програмування);

– інструментарій для кращої розробки законодавства (оцінка впливу, консультації між громадськістю і зацікавленими сторонами та врахування їх результатів, оцінка наслідків застосування чинного законодавства);

– розробка делегованих та імплементаційних актів;

– забезпечення прозорості і координування законодавчого процесу; імплементації та застосування законодавства ЄС; спрощення процесу розробки законодавства; а також виконання і моніторингу виконання цієї угоди.

Ця Міжінституційна угода замінює Міжінституційну угоду щодо кращої розробки законодавства від 16 грудня 2003 року¹⁵ та Міжінституційний спільний підхід до оцінки впливу від листопада 2005 року¹⁶. Додаток до цієї угоди замінює документ під назвою «Спільне розуміння делегованих актів 2011 року».

Ця угода набирає чинності з дня її підписання 13 квітня 2016 року.

¹² OJ C 77, 28.3.2002, p. 1.

¹³ OJ C 145, 30.6.2007, p. 5.

¹⁴ OJ C 369, 17.12.2011, p. 15.

¹⁵ OJ C 321, 31.12.2003, p. 1.

¹⁶ http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/key_docs/docs/ii_common_approach_to_ia_en.pdf

Регламент Комісії (Євросоюз) 2016/631 від 14 квітня 2016 року, що запроваджує мережевий кодекс вимог до підключення генераторів до енергосистеми¹⁷

Цей Регламент запроваджує мережевий кодекс, який встановлює вимоги до підключення до енергосистеми енергетичного обладнання, визначеного у статті 1 Регламенту. Це допоможе забезпечити справедливі конкурентні умови на внутрішньому енергетичному ринку ЄС, безпеку та інтеграцію системи джерел відновлювальної енергії, а також сприятиме торгівлі електроенергією в межах Союзу.

Регламент також встановлює зобов'язання для забезпечення того, щоб диспетчери енергосистеми належним чином використовували можливості енергогенеруючого обладнання у прозорий і недискримінаційний спосіб для забезпечення рівних конкурентних умов на всій території Союзу.

Вимоги щодо підключення, викладені в цьому Регламенті, застосовуються до нового енергогенеруючого обладнання, що відповідає положенням його статті 5, якщо не передбачено інше. Положеннями Регламенту детально регулюються питання підключення, встановлення технічних вимог до відповідного обладнання тощо.

Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) 2016/792 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про гармонізовані індекси споживчих цін та індекс цін на житло, а також скасування Регламенту Ради (ЄС) № 2494/95¹⁸

Цим Регламентом встановлюються спільні правові рамки для розробки, створення і поширення гармонізованих індексів

¹⁷ Commission Regulation (EU) 2016/631 of 14 April 2016 establishing a network code on requirements for grid connection of generators [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0631&from=EN>

¹⁸ Regulation (EU) 2016/792 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on harmonised indices of consumer prices and the house price index, and repealing Council Regulation (EC) No 2494/95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0792&from=EN>

споживчих цін та індексу ціни на житло на загальносоюзному і національному рівні.

Згідно з його положеннями, держави-члени надають Комісії (Євростат) розроблені ними гармонізовані показники, як визначено у ст. 2 Регламенту. З метою забезпечення уніфікованих умов створення порівнянних гармонізованих показників, а також для досягнення мети цього Регламенту, Комісія ухвалює імплементаційні акти, у яких визначає спеціальні вдосконалені методи розробки таких показників, що ґрунтуються на добровільних пілотних дослідженнях, як зазначено у статті 8 Регламенту.

Комісія (Євростат) перевіряє джерела і методи, використані і застосовані державами-членами для обчислення гармонізованих показників, а також має здійснювати моніторинг імплементації відповідного законодавства у державах-членах. З цією метою Комісія (Євростат) підтримує регулярний діалог з компетентними статистичними органами держав-членів.

У Додатку I до цього документу надано європейську класифікацію харчових продуктів, що використовується для цілей цього Регламенту.

Цей Регламент скасовує з 1 січня 2017 року Регламент (ЄС) № 2494/95, набирає чинності на 20-й день після свого опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та вперше має бути застосований до даних за січень 2017 року.

Директива (Євросоюз) 2016/800 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про процедурні гарантії для дітей, які є підозрюваними чи обвинувачуваними у кримінальних провадженнях¹⁹

Мета цієї Директиви – встановлення процедурних гарантій для забезпечення того, аби діти (тобто, особи віком до 18 років), які є підозрюваними чи обвинувачуваними у кримінальних провадженнях, мали можливість поставати перед судом,

¹⁹ Directive (EU) 2016/800 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0800&from=EN>

усвідомлюючи і реалізуючи належним чином свої права на справедливий судовий розгляд, а також запобігання повторному вчиненню ними злочинів та прискорення їх соціальної інтеграції. Через встановлення спільних мінімальних правил захисту процедурних прав таких дітей ця Директива має на меті зміцнення довіри держав-членів у справедливості систем кримінального судочинства одна одної, покращуючи, таким чином, взаємне визнання рішень у кримінальних справах. Такі спільні мінімальні правила і норми мають також усунути перешкоди на шляху вільного переміщення громадян територіями держав-членів. Крім того, хоча держави – члени ЄС є сторонами ЄКПЛ, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, а також Конвенції ООН про права дитини, як свідчить досвід, сам лише цей факт не завжди забезпечує достатній рівень довіри до систем кримінального судочинства інших держав-членів.

Спільні мінімальні правила стосовно певних прав, встановлені цією Директивою, стосуються дітей:

– підозрюваних чи звинувачуваних у кримінальних провадженнях; або

– які підлягають видачі європейського ордеру на арешт відповідно до Рамкового Рішення 2002/584/ЮВС (особи, які перебувають у розшуку).

Її положення застосовуються до дітей, які є підозрюваними чи звинувачуваними у кримінальних провадженнях до моменту, поки не буде остаточно встановлено, що зазначені особи дійсно вчинили кримінальне правопорушення, включаючи, за доцільності, процес засудження та вирішення справи в апеляційному порядку. Положення Директиви застосовуються також до дітей, які перебувають у розшуку, з моменту їх арешту у відповідній державі-члені, згідно зі ст. 17 цього документа.

За винятком статей 5, 8(3)(b) і 15 (тією мірою, якою ці положення стосуються особи, яка несе батьківську відповідальність), ця Директива (або її окремі положення) застосовується до осіб, як зазначено у попередньому абзаці, коли такі особи були дітьми на момент кримінального провадження, але згодом досягли 18-річного віку, та застосування цієї Директиви (її окремих положень) є доцільним у світлі всіх обставин відповідної

справи, включаючи зрілість та вражливість відповідної особи. Держави-члени можуть прийняти рішення не застосовувати цю Директиву, коли відповідна особа досягла 21-річного віку.

Директива поширюється також на дітей, які не були підозрюваними чи звинувачуваними від самого початку, але стали такими у ході допиту працівниками поліції чи інших правоохоронних органів. Її положення не зачіпають норм національного законодавства держав-членів, що визначають вік настання кримінальної відповідальності.

Без шкоди для права на справедливий судовий розгляд, стосовно правопорушень неповнолітніх:

– коли право держави-члена передбачає накладення певної санкції органом іншим, ніж суд, наділеним юрисдикцією у кримінальних справах, і накладення такої санкції може бути оскаржене в апеляційному порядку або передане до такого суду; або

– коли санкцією не може бути позбавлення волі,

ця Директива не застосовується до проваджень у судах, наділених юрисдикцією у кримінальних справах. У будь-якому випадку положення цієї Директиви застосовуються у повній мірі, коли дитину позбавлено волі, незалежно від стадії кримінального провадження.

Директива набирає чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та адресована всім державам-членам згідно із ДЄС та ДФЄС.

Директива (Євросоюз) 2016/801 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про умови в'їзду і постійного проживання громадян третіх країн для цілей дослідницької роботи, навчання, підвищення кваліфікації, волонтерської служби, програм обміну студентами (учнями) або навчальних проектів та надомної роботи (оновлена версія)²⁰

Ця Директива є відповіддю на потребу, визначену у звітах про виконання Директив 2004/114/ЄС та 2005/71/ЄС щодо вжиття відповідних заходів з метою: усунути встановлені недоліки; забезпечити більшу прозорість і правову визначеність, запропонувавши узгоджене правове поле для різних категорій громадян третіх країн, які в'їжджають на територію Союзу. Для цього необхідно спростити і оновити існуючі норми для цих категорій громадян в одному документі. Незважаючи на відмінності між категоріями громадян, на які поширюється ця Директива, вони також мають ряд спільних характеристик, що дає можливість спрямувати зусилля ЄС на вирішення пов'язаних із ними проблем шляхом запровадження для них спільних правових рамок на рівні Союзу.

Директива спрямована на посилення людських контактів і мобільності як важливих елементів зовнішньої політики Європейського Союзу, що особливо стосується країн Європейської політики сусідства та стратегічних партнерів ЄС. Така політика сприятиме кращій глобальній міграції і мобільності, отриманню нових знань і навичок, що є формою взаємного збагачення для мігрантів, країн їх походження та відповідних держав – членів ЄС, а також зміцненню культурних зв'язків і підвищенню культурної різноманітності. Документ також має посилити роль ЄС як привабливого місця для здійснення досліджень і впровадження інновацій у сучасних умовах глобальної конкуренції. Це, у свою чергу, дозволить збільшити загальні показники конкурентоспроможності ЄС та збільшити кількість нових робочих місць і рівень зростання ВВП.

Відтак положеннями цієї Директиви встановлюються:

²⁰ Directive (EU) 2016/801 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of research, studies, training, voluntary service, pupil exchange schemes or educational projects and au pairing(recast) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.132.01.0021.01.ENG&toc=OJ:L:2016:132:TOC

– умови в'їзду і постійного проживання на території держав-членів (строком понад 90 днів) та права громадян третіх країн (і, за необхідності, членів їх сімей) з метою проведення дослідницької роботи, навчання, підвищення кваліфікації або добровільної служби у Європейській волонтерській службі, а також – за рішенням держав-членів – програм обміну студентами (учнями) або навчальних проектів, добровільної служби іншої, ніж у Європейській волонтерській службі або надомної роботи (за програмою *au pair*);

– умови в'їзду та постійного проживання, а також права дослідників (і, за необхідності, членів їх сімей), студентів, зазначених вище, на території держав-членів інших, ніж держава, яка першою надала громадянину третьої країни дозвіл на підставі цієї Директиви.

Директива застосовується до громадян третіх країн, які звернулися за дозволом або які вже отримали дозвіл на в'їзд на територію будь-якої з держав-членів для цілей проведення дослідницької роботи, навчання, підвищення кваліфікації або добровільної служби у Європейській волонтерській службі. Держави-члени можуть також прийняти рішення поширювати її положення на громадян третіх країн, які звернулися за дозволом у рамках програми обміну студентами (учнями) або навчального проекту та добровільної служби іншої, ніж у Європейській волонтерській службі, або з метою виконання надомної роботи (за програмою *au pair*).

Положення Директиви не застосовуються до громадян третіх країн:

– які шукають міжнародного захисту або яким його вже надано відповідно до положень Директиви 2011/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради або яким надано тимчасовий захист згідно з Директивою 2001/55/ЄС у будь-якій з держав-членів;

– вислання яких відкладено з фактичних або правових причин;

– які є членами сім'ї громадян ЄС і реалізують своє право на вільне переміщення в межах Союзу;

– які мають дозвіл на довгострокове проживання у будь-якій з держав-членів згідно з Директивою Ради 2003/109/ЄС;

– які реалізують (разом із членами своєї сім'ї та незалежно від їх громадянства) свої права на вільне переміщення, що прирівнюються до прав громадян ЄС згідно з угодами між ЄС та його державами-членами і третіми країнами або між ЄС і третіми країнами;

– які в'їхали до ЄС як працівники-стажери в контексті міжкорпоративного трансферу згідно з Директивою 2014/66/Євросоюз;

– які отримали дозвіл на в'їзд як висококваліфіковані працівники згідно з Директивою Ради 2009/50/ЄС.

Згідно з цією Директивою, дослідникам дозволяється, крім науково-дослідницької роботи, займатися викладацькою діяльністю, а держави-члени отримують право встановити для викладацької діяльності максимальну кількість годин на тиждень чи кількість днів на рік, що в будь-якому разі не може бути меншою, ніж п'ятнадцять годин на тиждень. Відповідно до її положень, студенти отримують право бути офіційно працевлаштованими або займатися підприємницькою діяльністю поза навчанням, з урахуванням обмежень, передбачених Директивою.

Крім того, для підвищення привабливості ЄС для громадян третіх країн, які бажають здійснювати на його території науково-дослідницьку діяльність, дозвіл супроводжувати їх може надаватися членам їх сімей, як це визначено Директивою 2003/86/ЄС. При цьому такі члени сім'ї отримують доступ до ринку праці у першій державі в'їзду, а у разі довгострокової діяльності – в інших державах – членах ЄС. Відповідно до Директиви, після завершення запланованих досліджень зазначені особи отримують право перебувати на території відповідної держави-члена строком від дев'яти місяців для пошуку роботи або здійснення підприємницької діяльності.

Ця Директива набирає чинності з наступного дня після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Директива (Євросоюз) 2016/802 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року, що стосується скорочення вмісту сірки в окремих видах рідкого палива (кодифікована версія)²¹

Оскільки:

– сірку, яка природно міститься у невеликих кількостях у паливі і вугіллі, в останні роки визнано основним джерелом забруднення атмосфери діоксидом сірки (сірчистий газ), що, у свою чергу, спричиняє кислотні опади і суттєво забруднює атмосферу над багатьма міськими і промисловими зонами;

– політика ЄС щодо довкілля, як визначено у програмах дій ЄС щодо навколишнього середовища, має однією зі своїх цілей досягнення рівня якості повітря, що не спричиняє значного негативного впливу на здоров'я людини і довкілля і не створює відповідних ризиків для них,

цією Директивою встановлюється максимальний дозволений показник вмісту сірки у важкому паливі, легкому дизельному паливі, судовому малов'язкому та судовому дизельному паливі, що використовується в ЄС.

Зниження кількості викидів діоксиду сірки, що є результатом згоряння рідких видів палива нафтового походження, має бути досягнуто через встановлення обмежень на вміст сірки у таких видах пального як однієї з основних умов їх використання на територіях держав-членів, у водах їх територіального моря та виключних економічних зон чи зон контролю забруднення.

Директива набирає чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

²¹ Directive (EU) 2016/802 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 relating to a reduction in the sulphur content of certain liquid fuels (codification) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L0802&from=EN>

Регламент (Євросоюз) 2016/1011 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про індекси, що використовуються як порівнянні показники (орієнтири) у фінансових документах і фінансових контрактах або для оцінювання ефективності використання інвестиційних фондів та внесення змін до Директив 2008/48/ЄС та 2014/17/Євросоюз і Регламенту (Євросоюз) № 596/2014²²

Враховуючи, що:

– ціноутворення у багатьох фінансових документах і фінансових контрактах залежить від правильності і чесності порівнянних показників (орієнтирів), за допомогою яких здійснюється встановлення ціни;

– серйозні випадки маніпуляцій з порівнянними показниками відсоткової ставки, такими як лондонська міжбанківська відсоткова ставка (*LIBOR*/ЛІБОР) та європейська міжбанківська відсоткова ставка (*EURIBOR*/ЄВРІБОР), а також дедалі частіші твердження про фінансові махінації з порівнянними показниками цін на електроенергію, нафту та обмін іноземних валют свідчать про те, що такі орієнтири можуть бути предметом конфліктів інтересів;

– застосування учасниками фінансового ринку права приймати рішення на власний розсуд, а також слабкість режимів регулювання відповідної діяльності підвищили рівень вразливості таких орієнтирів до різного роду маніпуляцій і зловживань;

– випадки некоректності визначення та сумнівності індексів, що використовуються як орієнтири, можуть серйозно підірвати довіру до ринку, спричинити збитки для споживачів та інвесторів і спотворити реальну економіку;

– відтак необхідно забезпечити коректність, стабільність та чесність порівнянних показників та процесу їх визначення; а також оскільки:

– Директива 2014/65/Євросоюз містить окремі вимоги щодо достовірності зазначених ринкових орієнтирів, що

²² Regulation (EU) 2016/1011 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on indices used as benchmarks in financial instruments and financial contracts or to measure the performance of investment funds and amending Directives 2008/48/EC and 2014/17/EU and Regulation (EU) No 596/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1011&from=EN>

використовуються при ціноутворенні для цілей окремих фінансових документів, Директива 2003/71/ЄС містить вимоги щодо таких показників, що використовуються емітентами цінних паперів, Директива 2009/65/ЄС – вимоги щодо використання таких показників підприємствами для цілей колективного інвестування у цінні папери, що перебувають в обігу, а Регламент (Євросоюз) 1227/2011 містить положення, які забороняють будь-які маніпуляції з такими показниками, що застосовуються до оптових цін на електроенергію, зазначені законодавчі акти поширюються лише на окремі аспекти певних ринкових орієнтирів та ані вирішують усіх вразливих питань щодо надання таких показників, ані охоплюють усіх суб'єктів індустрії фінансових послуг, які їх використовують, цей Регламент запроваджує єдині спільні правові рамки для забезпечення достовірності і чесності індексів, що використовуються як порівнянні показники (орієнтири) у фінансових документах і фінансових контрактах або при оцінюванні ефективності використання інвестиційних фондів в Європейському Союзі. Таким чином, Регламент сприяє належному функціонуванню внутрішнього ринку, забезпечуючи водночас досягнення високого рівня захисту споживачів та інвесторів.

Положення цього Регламенту застосовуються до надання порівнянних показників, надання вхідних даних належної якості для визначення таких показників та використання таких показників у межах ЄС. Під фінансовими контрактами для цілей цього Регламенту маються на увазі будь-які кредитні угоди, визначені у ст. 3(с) Директиви 2008/48/ЄС та ст. 4(3) Директиви 2014/17/Євросоюз.

Положеннями Регламенту (а також двох додатків до нього) регулюються:

- питання забезпечення управління та контролю за визначенням відповідних показників;
- вимоги щодо нагляду за їх дотриманням, веденням їх реєстрів, доручення окремих функцій підрядникам тощо;
- питання збору необхідної фінансової інформації, методології її обробки (зокрема, прозорості цього процесу) та звітування про порушення встановлених вимог;
- норми поведінки надавачів такої інформації та даних;

– детальні вимоги до різних видів порівнянних показників тощо.

Окремі статті цього Регламенту вносять зміни до Директиви 2008/48/ЄС (ст. 57), Директиви 2014/17/Євросоюз (ст. 58) і Регламенту (Євросоюз) № 596/2014 (ст. 56). Регламент набирає чинності з наступного дня після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 1 січня 2018 року, за винятком його статей 3(2), 5(5), 11(5), 13(3), 15(6), 16(5), 20 (крім п. (b) параграфу (6)), 21, 23, 25(8), 25(9), 26(5), 27(3), 30(5), 32(9), 33(7), 34(8), 46, 47(3), 51(6), які застосовуються з 30 червня 2016 року, та статті 56, що застосовується з 3 липня 2016 року.

Регламент (Євросоюз) 2016/1012 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про зоотехнічні та генеалогічні умови розведення, торгівлі та ввезення до Союзу чистопородних племінних тварин, гібридних племінних свиней та їх ембріональної продукції, а також про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 652/2014, Директив Ради 89/608/ЄЕС та 90/425/ЄЕС і скасування окремих актів у сфері розведення тварин (Регламент про розведення тварин)²³

Цей Регламент встановлює:

1) зоотехнічні та генеалогічні норми для торгівлі племінними тваринами та їх ембріональною продукцією, а також для їх ввезення на територію ЄС;

2) норми щодо визнання товариств, які займаються розведенням племінних тварин, та їх діяльності, а також щодо схвалення програм їх розведення; прав і обов'язків тваринників, їх товариств та діяльності;

3) норми щодо взяття племінних тварин на облік та внесення їх до відповідних реєстрів, а також щодо прийнятності для розведення племінних тварин та їх ембріональної продукції;

²³ Regulation (EU) 2016/1012 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on zootechnical and genealogical conditions for the breeding, trade in and entry into the Union of purebred breeding animals, hybrid breeding pigs and the germinal products thereof and amending Regulation (EU) No 652/2014, Council Directives 89/608/EEC and 90/425/EEC and repealing certain acts in the area of animal breeding ('Animal Breeding Regulation') Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1012&from=EN>

4) норми щодо тестування виробничих (племінних) характеристик та генетичної оцінки племінних тварин;

5) норми щодо видачі зоотехнічних сертифікатів для племінних тварин та їх ембріональної продукції;

6) норми щодо здійснення товариствами, які займаються розведенням племінних тварин, офіційної діяльності;

7) норми щодо адміністративної допомоги і співробітництва, а також щодо їх виконання державами-членами;

8) норми щодо здійснення контролю Комісією у державах-членах і третіх країнах.

Положення Регламенту застосовуються до племінних тварин та їх ембріональної продукції у випадках, коли такі тварини або їх потомство, отримане з їх ембріональної продукції, призначено для взяття на облік як чистопородні племінні тварини і внесення до відповідних реєстрів або реєстрації як гібридні племінні свині на території ЄС. При цьому його положення не застосовуються до племінних тварин та їх ембріональної продукції у випадках, коли такі тварини та відповідна ембріональна продукція призначені для технічних чи наукових експериментів, що проводяться під контролем компетентних органів.

Торгівля племінними тваринами та їх ембріональною продукцією і ввезення їх на територію Союзу не може бути заборонена, обмежена чи ускладнена із зоотехнічних чи генеалогічних причин інших, ніж ті, що є результатом норм, передбачених цим Регламентом. Розвідники племінних тварин (тваринники) та їх ембріональної продукції, їх товариства чи органи і їх діяльність не повинні зазнавати дискримінації за ознакою країни їх походження або походження відповідних тварин чи їх ембріональної продукції.

Положеннями Регламенту детально регулюються всі питання, пов'язані із зазначеним вище. У додатках до нього містяться стандарти і вимоги щодо тварин, товариств, які займаються їх розведенням, їх реєстрації, діяльності тощо.

Глава XIII Регламенту містить положення щодо внесення змін і скасування ряду директив і рішень у зв'язку з прийняттям цього документа. Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його

опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 1 листопада 2018 року, за винятком його ст. 65 (щодо внесення змін до Регламенту (ЄС) № 652/2014 стосовно референс-лабораторій і центрів), що застосовується з 19 липня 2016 року.

Регламент (Євросоюз) 2016/1035 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від збиткового встановлення цін на судна (кодифікована версія)²⁴

Враховуючи, що до Регламенту Ради (ЄС) № 385/96 неодноразово вносилися зміни, в інтересах чіткості його текст кодифіковано у цьому Регламенті.

Згідно із багатосторонньою Угодою щодо належних конкурентних умов у галузі комерційного суднобудування і ремонту суден (Угода про суднобудування), укладеною під егідою ОЕСР 21 грудня 1994 року, було встановлено, що певні особливості угод на придбання суден практично унеможливили застосування компенсаційного та антидемпінгового мита. Відповідно виникла необхідність у запровадженні ефективних заходів захисту від продажу суден за цінами, нижчими за їх нормальну вартість, що завдає збитків; така ситуація призвела до запровадження Кодексу збиткового ціноутворення у галузі суднобудування, який (разом із Основними принципами) склав Додаток III до Угоди про суднобудування. Оскільки зазначена угода і, зокрема, кодекс мають вкрай важливе значення для законодавства ЄС, їх мова (визначення, термінологічний апарат тощо) має бути якнайширше відображена у законодавстві ЄС.

Крім того, для підтримання балансу прав і обов'язків, встановлених Угодою про суднобудування, необхідно вжити заходів на рівні Союзу для запобігання збитковому ціноутворенню у галузі будівництва суден, продаж яких за зниженими цінами завдає значних збитків відповідній галузі ЄС. Відтак, виникла нагальна потреба у запровадженні чітких і детальних правил обчислення нормальної ціни на судна; зокрема, така ціна має, за

²⁴ Regulation (EU) 2016/1035 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on protection against injurious pricing of vessels (codification) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1035&from=EN>

можливості, ґрунтуватися на репрезентативній ціні судна у звичайній торговельній практиці країни-експортера. З практичної точки зору доцільно визначити умови, в яких реалізація відповідної продукції на внутрішньому ринку може вважатися збитковою і не може братися до уваги, а також у яких можна вимагати регресу від продажу відповідного судна третій країні або від встановленої нормальної ціни на нього.

При цьому також необхідно при розрахунку нормальної ціни вказати методологію, застосовану при визначенні відповідних сум для продажу, загальні та адміністративні витрати і межі прибутку, що мають бути включені до такої ціни.

Згідно з положеннями цього Регламенту, зобов'язання вносити плату за встановлення збиткової ціни може покладатися на виробника судна із такою ціною, продаж якого покупцеві іншому, ніж покупець країни походження судна, завдає збитків. У контексті цього Регламенту судно вважається таким, що має збиткову ціну, якщо експортна ціна такого проданого судна є меншою, ніж порівнянна ціна на аналогічне судно в умовах звичайної торговельної практики при його продажу покупцеві з країни-експортера.

Регламентом встановлюються також принципи забезпечення захисту від збиткового ціноутворення, умови, за яких такий захист вважається необхідним, а також детально врегульовані всі необхідні пов'язані з цим процедури і механізми.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з дати набрання чинності Угодою про суднобудування. Його положення не застосовуються до суден, контракти щодо яких було укладено до дати набрання чинності угодою, за винятком суден, контракти щодо яких було укладено після 21 грудня 1994 року та на поставки (експлуатацію) строком більше п'ять років з дати укладення відповідного контракту. Цей Регламент поширюється на такі судна, якщо суднобудівник продемонстрував, що подовжений строк поставки мав місце через звичайні комерційні причини та не уникає застосування цього Регламенту.

Регламент (Євросоюз) 2016/1036 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від демпінгового імпорту з країн, які не є членами Європейського Союзу (кодифікована версія)²⁵

Враховуючи, що до Регламенту Ради (ЄС) № 1225/2009 неодноразово вносилися зміни, в інтересах чіткості його текст кодифіковано у цьому Регламенті.

Беручи до уваги, що:

– Угода про імплементацію статті VI ГАТТ 1994 року (Антидемпінгова угода 1994 року) містить детальні правила, що стосуються, зокрема: обчислення демпінгу; процедури ініціювання і проведення розслідування (включаючи встановлення і розгляд фактів); запровадження тимчасових заходів; встановлення і стягування антидемпінгового мита; тривалості і перегляду антидемпінгових заходів, а також оприлюднення інформації про антидемпінгові розслідування;

– з метою забезпечення належного і прозорого застосування правил Антидемпінгової угоди 1994 року, мова угоди (визначення, термінологічний апарат тощо) має бути якнайширше відображена у законодавстві ЄС;

– при застосуванні правил Антидемпінгової угоди 1994 року вкрай важливо (для підтримання балансу прав і обов'язків, встановлених у ГАТТ 1994 року), аби Союз забезпечив врахування тлумачення таких правил своїми ключовими торговельними партнерами;

– доцільно: 1) встановити чіткі і детальні правила обчислення нормальної ціни, зокрема, така ціна має у будь-якому випадку ґрунтуватися на показнику репрезентативних цін в умовах звичайної торговельної практики країни-експортера; 2) надати настанови стосовно того, коли сторони можуть вважатися асоційованими партнерами для цілей визначення демпінгу; 3) визначити обставини, за яких реалізація відповідної продукції на внутрішньому ринку може вважатися збитковою і не може братися

²⁵ Regulation (EU) 2016/1036 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union (codification) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.176.01.0021.01.ENG&toc=OJ:L:2016:176:TOC

до уваги, а також у яких можна вимагати регресу від решти продажів або від встановленої нормальної ціни на продукцію чи від продажів третій країні;

– необхідно також передбачити належне асигнування коштів (навіть у ситуаціях із стартапами^{*}) та керівництво щодо визначення таких стартапів і обсяги і методи виділення таких асигнувань; при обчисленні нормальної ціни необхідно також вказати методологію, що застосовувалася при визначенні відповідних сум для продажу, загальні та адміністративні витрати і межі прибутку, що мають бути включені до такої ціни,

цим Регламентом встановлюються відповідні норми, процедури і механізми реалізації цілей і завдань, пов'язаних із зазначеним вище.

Згідно з положеннями цього документа, антидемпінгове мито може стягуватися з будь-якого продукту, що реалізується за демпінговою ціною, випуск якого у вільний обіг на території ЄС завдає збитків. Продукт вважається таким, що реалізується за демпінговою ціною, якщо ціна його експорту в ЄС є нижчою за порівнянну ціну на аналогічний продукт за звичайної торговельної практики, встановлену для країни-експортера. Країною-експортером, як правило, є країна походження такого продукту.

Окремими положеннями Регламенту встановлюються також: визначення поняття «збиток(-ки)» для ЄС; порядок і процедури ініціювання і проведення антидемпінгових розслідувань; умови і порядок запровадження тимчасових заходів і стягнення антидемпінгового мита тощо.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) 2016/1037 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від субсидійованого

^{*} Стартап (від англ. *start-up company*, *start-up*, букв. «початок процесу») – термін, що використовується на позначення компаній з короткою історією діяльності; як правило, такі компанії створені нещодавно, перебувають у стадії розвитку або вивчення перспективних ринків, будують свій бізнес на основі інновацій чи інноваційних технологій, лише починають виходити на ринок та володіють обмеженими ресурсами (Прим. перекладача).

імпорту з країн, які не є членами Європейського Союзу (кодифікована версія)²⁶

Оскільки:

– Додаток 1А до Угоди про створення СОТ (далі – Угода СОТ) містить, *inter alia*, Генеральну угоду з тарифів і торгівлі 1994 року (далі – ГАТТ), Угоду про сільське господарство, Угоду про імплементацію статті VI ГАТТ 1994 року та Угоду про субсидії і компенсаційні заходи (далі – Угода про субсидії), з метою забезпечення належного і прозорого застосування норм, передбачених у цих угодах (зокрема, в Угоді про субсидії), мова останньої (визначення, термінологічний апарат тощо) має бути якнайширше відображена у законодавстві ЄС;

– необхідно надати детальне роз'яснення щодо визначення випадків необхідності надання субсидій, принципів їх компенсації (зокрема, чи надається відповідна субсидія зі спеціальною метою), а також критеріїв обчислення сум субсидій, що підлягають компенсації;

– при встановленні випадку наявності субсидії необхідно продемонструвати надання відповідного фінансового внеску державою або публічним органом у межах території відповідної країни або існування певної форми прибутку чи підтримки цін у значенні ст. XVI ГАТТ 1994 року, а також того факту, що відповідну вигоду надано підприємству-реципієнту;

– для обчислення вигоди для реципієнта у випадках, коли у країні, якої це стосується, не існує ринкового орієнтиру, такий орієнтир має бути визначений шляхом врегулювання (узгодження) домінуючих у відповідній країні умов на основі реально існуючих у ній факторів; якщо це зробити неможливо, оскільки, *inter alia*, такі ціни чи вартість не існують або не є обґрунтованими, відповідний ринковий орієнтир визначається через використання відповідних умов на інших ринках;

²⁶ Regulation (EU) 2016/1037 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on protection against subsidised imports from countries not members of the European Union (codification) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1037&from=EN>

– до Регламенту Ради (ЄС) № 597/2009 неодноразово вносилися зміни, в інтересах ясності і раціональності, відповідно до положень цього Регламенту він має бути кодифікований;

цим Регламентом передбачені детальні норми, правила і принципи, що використовуються для досягнення зазначених вище цілей.

Згідно з його положеннями, компенсаційне (зрівняльне) мито може бути встановлено з метою відшкодування будь-якої із субсидій, наданих (прямо чи опосередковано) на виробництво, виготовлення, експорт чи перевезення будь-якого продукту, випуск якого у вільний обіг у рамках ЄС завдає певних збитків. Незважаючи на зазначене вище, коли продукція не прямо імпортується з країни її походження, а експортується до Союзу через країну-посередника, положення цього Регламенту застосовуються у повній мірі, а відповідна(-і) транзакція(-і), за доцільності, розглядається(-ються) як така(-і), що має(-ють) місце між країною походження і ЄС.

Для цілей цього Регламенту будь-який продукт вважається субсидійованим, якщо для нього надано компенсаційну субсидію, як це визначено у ст. 3–4 цього Регламенту; субсидія може бути надана урядом країни походження імпортованого продукту або урядом країни-посередника, з якої продукт експортується в ЄС. Окремими положеннями Регламенту: визначено широкий перелік термінів, що вживаються для його цілей; передбачений також механізм обчислення сум зазначеної компенсаційної субсидії, вигоди для реципієнта, обчислення вигоди та пов'язані із цим процедури; встановлено загальні положення щодо обчислення тощо.

Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) 2016/1076 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року, що застосовується до домовленостей стосовно продукції походженням з окремих держав, які є частиною Групи держав Африки, Карибського басейну та Тихоокеанського регіону (АКТ), передбачених угодами (або таких, що ведуть до укладення угод) про економічне партнерство (оновлена версія)²⁷

Цей Регламент застосовується до домовленостей стосовно продукції, що походить з окремих держав, які є частиною Групи держав Африки, Карибського басейну та Тихоокеанського регіону (АКТ), передбачених угодами (або таких, що ведуть до укладення угод) про економічне партнерство. Його положення застосовуються до продукції, яка походить з регіонів і держав, перерахованих у Додатку I до цього Регламенту. При цьому Комісія уповноважена ухвалювати делеговані акти згідно з положеннями ст. 22 цього документа з метою внесення змін до Додатку I для того, щоб додати до нього регіони чи держави АКТ, які вже провели переговори щодо укладення угод з ЄС та які принаймні відповідають вимогам ст. XXIV ГАТТ 1994 року.

Регіон або держава залишаються у списку Додатку I, доки Комісія не ухвалила делегований акт згідно з положеннями ст. 22 про внесення змін до Додатку I щодо видалення такого регіону чи держави зі списку, коли:

1) такий регіон чи держава зазначили, що мають намір ратифікувати відповідну угоду, що дозволяє їм бути включеними до цього списку;

2) ратифікація угоди, що дозволяє регіону чи державі бути включеними до цього списку, не відбулася у встановлені строки у такий спосіб, що набрання чинності відповідною угодою неналежним чином відкладено; або

²⁷ Regulation (EU) 2016/1076 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 applying the arrangements for products originating in certain states which are part of the African, Caribbean and Pacific (ACP) Group of States provided for in agreements establishing, or leading to the establishment of, economic partnership agreements (recast) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1076&from=EN>

3) дію угоди було припинено, або відповідний регіон чи держава припинили реалізацію своїх прав і обов'язків за цією угодою, але угода так чи інакше залишається чинною.

Положеннями окремого розділу Регламенту детально врегульовані питання, пов'язані з походженням продукції, якої це стосується, адміністративної співпраці тощо.

Цей Регламент скасовує Регламент (ЄС) № 1528/2007 та набирає чинності на 20-й день після свого опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/1110 від 28 червня 2016 року щодо моніторингу наявності нікелю у харчових продуктах²⁸

Оскільки:

– нікель у харчових продуктах може міститися як з природних, так і з антропогенних джерел; крім того, окремі сировинні матеріали містять металомісткий нікель, оскільки він використовується як каталізатор при їх виробництві;

– Європейське агентство з безпечності харчових продуктів (EFSA), зокрема група вчених, що займаються вивченням забруднюючих речовин у харчовому ланцюзі, надали науковий висновок щодо ризиків для здоров'я людини і тварин та довкілля від наявності нікелю у харчових продуктах²⁹;

– група вчених дійшла висновку, що будь-який негативний вплив нікелю через продовольчу продукцію на худобу, свиней, кролів, качок, рибу, собак, свійську птицю, коней, овець і кішок є малоймовірним; проте, стосовно оцінки ризиків для здоров'я людини від наявності нікелю у харчових продуктах тваринного походження, вчені дійшли висновку, що серед населення, зокрема молоді, потенційні ризики від наявності нікелю лише у харчових

²⁸ Commission Recommendation (EU) 2016/1110 of 28 June 2016 on the monitoring of the presence of nickel in feed [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1110&from=EN>

²⁹ Див. EFSA CONTAM Panel (EFSA Panel on Contaminants in the Food Chain), 2015. Scientific Opinion on the risks to animal and public health and the environment related to the presence of nickel in feed. EFSA Journal 2015;13(4):4074, 76 pp. doi:10.2903/j.efsa.2015.4074 www.efsa.europa.eu/efsajournal

продуктах тваринного походження можуть викликати суттєве занепокоєння. Проте, з наявних даних встановити масштаби таких ризиків не видається можливим. Відтак, необхідним є проведення моніторингу вмісту нікелю у харчових продуктах на всій території ЄС з тим, щоб встановити максимальні рівні його наявності та вжити відповідних заходів для належного захисту здоров'я людей і тварин.

Ця Рекомендація закликає держави-члени здійснювати моніторинг вмісту нікелю у харчових продуктах на їх територіях, активно залучаючи до процесу представників харчової промисловості та інші зацікавлені сторони. При цьому держави-члени мають забезпечити, щоб аналітичні результати моніторингу надавалися Європейським агентством з безпечності харчових продуктів (EFSA) на регулярній основі і не пізніше 31 жовтня 2017 року у форматі, встановленому цією інституцією, та відповідно до її вимог.

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/1111 від 6 липня 2016 року щодо моніторингу вмісту нікелю у харчових продуктах³⁰

Оскільки нікель є дуже поширеним на планеті металом та міститься у харчових продуктах і питній воді завдяки як природній, так і антропогенній діяльності, окремі держави ЄС звернулися із запитом до компетентних органів Союзу провести оцінку ризиків для здоров'я людини його наявності у харчових продуктах, зокрема в овочах. Враховуючи ситуацію, Європейське агентство з безпечності харчових продуктів (EFSA), зокрема група вчених, що займаються вивченням забруднюючих речовин у харчовому ланцюзі, прийняли рішення поширити оцінку ризиків на питну воду та ухвалили Науковий висновок щодо ризиків для здоров'я людини, пов'язаних із наявністю нікелю у харчових продуктах і питній воді³¹. У висновку визначено ризики виникнення критичних наслідків від тривалого перорального впливу нікелю на репродуктивну функцію і розвиток, а також загострення

³⁰ Commission Recommendation (EU) 2016/1111 of 6 July 2016 on the monitoring of nickel in food [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1111&from=EN>

³¹ Див. EFSA CONTAM Panel (EFSA Panel on Contaminants in the Food Chain), 2015. Scientific Opinion on the risks to public health related to the presence of nickel in food and drinking water. EFSA Journal 2015; 13(2):4002, 202 pp. doi:10.2903/j.efsa.2015.4002.

екзематозних і погіршення алергічних реакцій в осіб, чутливих до нікелевмістких речовин. Як наслідок, у 15 різних європейських країнах було проведено збір даних щодо вмісту нікелю у харчових продуктах і питній воді. Проте, оскільки 80% даних було отримано з однієї держави-члена, виникла необхідність у зборі більш репрезентативних даних з географічної точки зору для перевірки його наявності у харчових продуктах і питній воді на всій території ЄС.

Відтак, цим документом Комісія рекомендує державам-членам, активно залучивши до процесу представників харчової промисловості та інших зацікавлених осіб, здійснювати моніторинг наявності нікелю у харчових продуктах упродовж 2016, 2017 та 2018 рр. Такий моніторинг має бути сфокусований на злакових культурах і продукції з них, дитячих сумішах, харчових продуктах для спеціальних медичних цілей, що призначені спеціально для немовлят і дітей молодшого віку, харчових добавках, бобових культурах, горіхах та олійних культурах, молоці і молочних продуктах, алкогольних і безалкогольних напоях, цукрі і кондитерських виробах (включаючи какао і шоколад), фруктах, овочах і овочевій продукції (включаючи гриби), листі сухого чаю, сухих частинах інших рослин, що використовуються для трав'яних настоянок, а також двостулкових моллюсках.

Дані моніторингу необхідно надавати Європейському агентству з безпеки харчових продуктів (EFSA) до 1 жовтня 2016, 2017 та 2018 рр. відповідно.

Директива (Євросоюз) 2016/1148 Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2016 року стосовно заходів для високого спільного рівня захисту мережевої та інформаційної систем у межах Союзу³²

Мережева та інформаційна системи і послуги відіграють життєво важливу роль для суспільства. Їх надійність і безпека є суттєвими для економіко-соціальної діяльності, та, зокрема, для функціонування внутрішнього ринку ЄС. Серйозність, частота і

³² Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L1148&from=EN>

наслідки порушень системи захисту дедалі зростають та становлять суттєву загрозу функціонуванню мережевої та інформаційної систем. Ці системи можуть також ставати об'єктом умисних шкідливих дій, спрямованих на завдання шкоди чи втручання у їх функціонування. Такі порушення можуть ускладнювати здійснення економічної діяльності, спричиняти значні фінансові збитки, підривати довіру користувачів і завдавати серйозної шкоди економіці Союзу в цілому. Відтак, безпека інформаційної і мережевої (як складової інформаційної) систем є важливим фактором належного функціонування внутрішнього ринку.

Положеннями цієї Директиви встановлюються заходи з огляду на досягнення високого спільного рівня безпеки мережевої та інформаційної систем в рамках Союзу з метою покращання функціонування внутрішнього ринку в цілому. Для досягнення цієї мети Директива:

- встановлює зобов'язання для всіх держав-членів ухвалити національні стратегії безпеки мережевої та інформаційної систем;

- створює Групу співпраці для підтримки і сприяння стратегічному співробітництву і обміну інформацією між державами-членами, а також для розбудови і зміцнення довіри серед них;

- створює мережу груп реагування на інциденти, пов'язані з комп'ютерною безпекою, для заохочення розвитку довіри між державами-членами і сприяння швидкій та ефективній оперативній співпраці;

- встановлює вимоги щодо безпеки і повідомлення про інциденти для суб'єктів надання найважливіших послуг у цій сфері та провайдерів цифрових послуг;

- встановлює зобов'язання для держав-членів визначати для національних компетентних органів, єдиних контактних пунктів та груп реагування на інциденти, пов'язані з комп'ютерною безпекою, завдання, пов'язані з безпекою мережевої та інформаційної систем.

Ця Директива набирає чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Регламент (Євросоюз) 2016/1191 Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2016 року про сприяння вільному переміщенню громадян через спрощення вимог щодо надання офіційних документів у Європейському Союзі, а також внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1024/2012³³

Однією з цілей, що стоять перед ЄС, є підтримання і розвиток простору свободи, безпеки і справедливості без внутрішніх кордонів, у якому забезпечується вільне переміщення осіб. З метою забезпечення вільного обігу офіційних документів в рамках Союзу, сприяючи таким чином вільному переміщенню громадян ЄС, Союз ухвалює конкретні заходи для спрощення існуючих адміністративних вимог стосовно надання в одній державі-члені окремих офіційних документів, виданих компетентними органами іншої держави – члена ЄС.

Згідно з принципом взаємної довіри та для сприяння вільному переміщенню осіб у межах Союзу, цей Регламент встановлює систему подальшого спрощення адміністративних процедур стосовно обігу окремих офіційних документів та їх завірених копій, коли такі офіційні документи та їх копії видані в одній державі – члені ЄС і призначені для пред'явлення в іншій. Його положеннями передбачені відповідні процедури, яких необхідно дотримуватися стосовно окремих офіційних документів, виданих компетентними органами будь-якої держави-члена та призначених для пред'явлення компетентним органам іншої держави-члена у випадках, коли необхідно зробити виняток із законодавства чи аналогічної офіційної процедури або забезпечити її спрощення. Без шкоди для положень, зазначених вище, цей Регламент не перешкоджає будь-якій особі використовувати інші національні системи, що застосовуються у будь-якій з держав-членів стосовно законодавства чи інших аналогічних адміністративних процедур.

Положення Регламенту застосовуються до відповідних офіційних документів, первинною метою яких є встановлення таких фактів: 1) народження; 2) смерть; 3) ім'я та прізвище; 4) одруження; 5) розлучення, роздільне проживання подружжя за

³³ Regulation (EU) 2016/1191 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 on promoting the free movement of citizens by simplifying the requirements for presenting certain public documents in the European Union and amending Regulation (EU) No 1024/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1191&from=EN>

рішенням суду або анулювання факту одруження; 6) зареєстроване товариство; 7) ліквідація та анулювання зареєстрованого товариства; 8) батьківський статус; 9) удочеріння/усиновлення; 10) юридична адреса суб'єкта господарювання та/або адреса постійного проживання особи; 11) громадянство/підданство; 12) відсутність судимості, за умови, що офіційні документи щодо перерахованих вище фактів видані громадянину ЄС компетентними органами держави його громадянства.

Цей Регламент також застосовується до офіційних документів, пред'явлення яких можуть вимагати у громадян ЄС у будь-якій з держав-членів, громадянами якої вони не є, коли останні бажають взяти участь у голосуванні або висунути свою кандидатуру на виборах до Європейського Парламенту чи на муніципальних виборах у державі свого постійного проживання на умовах, встановлених у Директиві 93/109/ЄС та Директиві Ради 94/80/ЄС відповідно.

Регламент не стосується відповідних документів, виданих у третіх країнах. Співіснування системи, встановленої цим Регламентом, та інших систем, що застосовуються між державами-членами, зберігається і підтримується.

Крім того, цим Регламентом запроваджуються багатомовні стандартні форми, що використовуються для надання допомоги при здійсненні перекладу, які додаються до офіційних документів щодо народження, смерті, одруження, юридичної адреси суб'єкта господарювання або адреси постійного проживання та відсутності судимості у відповідної особи та ін.

На виконання положень Регламенту створюється комітет *ad hoc*, який складається з представників Комісії та держав-членів і який очолює представник Комісії. Комітет *ad hoc* вживає будь-яких заходів, необхідних для сприяння застосуванню цього Регламенту, зокрема шляхом заохочення обміну і регулярного оновлення найкращої практики стосовно:

- застосування цього Регламенту між державами-членами;
- запобігання фальсифікаціям із залученням офіційних документів, їх завірених копій і перекладів;
- використання електронних версій офіційних документів;

- використання багатомовних стандартних форм;
- виявлення підроблених документів.

У статті 24 Регламенту передбачено перелік інформаційних даних і строки, у які держави-члени мають надати Комісії ці дані або забезпечити їй доступ до таких даних в інший спосіб.

Цей Регламент набирає чинності на 20-й день після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу» та застосовується з 16 лютого 2019 року, за винятком його окремих статей, застосовування яких має початися раніше цієї дати, як зазначено у ст. 27.

Регламент (Євросоюз, Євратом) 2016/1192 Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2016 року про передачу Загальному суду юрисдикції суду першої інстанції у спорах між Європейським Союзом та його службовцями³⁴

Стаття 48 Протоколу № 3 до Статуту Суду ЄС зі змінами, внесеними Регламентом (Євросоюз, Євратом) 2015/2422 Європейського Парламенту та Ради³⁵, передбачає, що Загальний суд, що з 25 грудня 2015 року складається із 40 суддів, з 1 вересня 2016 року має складатися з 47 суддів, а з 1 вересня 2019 року – по два судді від кожної держави-члена. Як зазначено у Регламенті (Євросоюз, Євратом) 2015/2422, збільшення кількості суддів Загального суду на сім осіб з 1 вересня 2016 року має супроводжуватися передачею Загальному суду юрисдикції суду першої інстанції у спорах між ЄС та його службовцями згідно зі ст. 270 ДФЄС; така передача повноважень є передумовою, згідно зі ст. 256(1) ДФЄС, розпуску Трибуналу Європейського Союзу у справах публічної служби (далі – Трибунал у справах публічної служби). Відтак, згідно з цим Регламентом, юрисдикція суду першої інстанції у спорах між усіма інституціями, органами, службами чи агентствами, з одного боку, та їх службовцями – з

³⁴ Regulation (EU, Euratom) 2016/1192 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 on the transfer to the General Court of jurisdiction at first instance in disputes between the European Union and its servants [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

³⁵ Див. Regulation (EU, Euratom) 2015/2422 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 amending Protocol No 3 on the Statute of the Court of Justice of the European Union (OJ L 341, 24.12.2015, p. 14).

іншого, на які поширюється юрисдикція Суду ЄС, передається Загальному суду.

У зв'язку із зазначеними змінами скасовуються Рішення Ради 2004/752/ЄС, Євратом та Регламент (Євросоюз, Євратом) № 979/2012 Європейського Парламенту та Ради відповідно, а також вносяться зміни до Протоколу № 3 до Статуту Суду ЄС.

Цей Регламент набирає чинності з першого дня наступного після його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Суду» місяця та застосовується з 1 вересня 2016 року.

Директива Ради (Євросоюз) 2016/1164 від 12 липня 2016 року, що встановлює норми стосовно боротьби з практикою уникнення від сплати податків, що безпосередньо впливає на функціонування внутрішнього ринку³⁶

Враховуючи, що поточні політичні пріоритети у сфері міжнародного оподаткування підкреслюють необхідність у забезпеченні вчасної і належної сплати податків, вкрай важливо відновити довіру до чесності систем оподаткування і надати державам – членам ЄС можливість ефективно реалізовувати свій податковий суверенітет. Ці нові політичні цілі трансформувалися у конкретні рекомендації щодо дій у контексті ініціативи ОЕСР стосовно боротьби з корінними процесами руйнування системи оподаткування і виведення з-під оподаткування прибутків. Європейська Рада привітала цю роботу у своїх висновках від 13–14 березня та 19–20 грудня 2013 року. Крім того, у відповідь на необхідність у справедливому оподаткуванні Комісія у своєму повідомленні від 17 червня 2015 року виклала план дій щодо справедливого і ефективного корпоративного оподаткування в ЄС.

Відтак, ця Директива застосовується до всіх платників податків, які підлягають сплаті корпоративного податку в одній чи більше держав-членів, включаючи тимчасові утворення (підприємства) в одній чи більше держав-членів, що є суб'єктами господарювання і оподаткування будь-якої третьої країни. Її положення не

³⁶ Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L1164&from=EN>

перешкоджають застосуванню положень національних законодавств держав-членів або договірних положень, що спрямовані на забезпечення вищого рівня захисту національної корпоративної бази оподаткування (детальніше основні суб'єкти, умови і корпоративні податкові зобов'язання викладені у ст. 4 Директиви).

Директива набирає чинності на 20-й день після її опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

Рекомендація Комісії (Євросоюз) 2016/1318 від 29 липня 2016 року щодо настанов стосовно сприяння спорудженню будівель із майже нульовим енергоспоживанням та кращій практиці забезпечення до 2020 року того, щоб усі нові будівлі мали майже нульовий рівень енергоспоживання³⁷

Оскільки:

– будівлі є центральним елементом політики ЄС щодо ефективного використання енергії, адже на них припадає близько 40% кінцевого енергоспоживання;

– важливість будівельної галузі для підвищення ефективності енерговикористання була підкреслена у Повідомленні Європейської Комісії про ефективність використання енергії й її внесок в енергетичну безпеку та правові рамки політики щодо змін клімату та енергетики до 2030 року, а також у її Повідомленні про рамкову стратегію щодо відмовостійкого енергетичного союзу із далекоглядною політикою щодо змін клімату;

– повна імплементація і виконання чинного енергетичного законодавства визнається пріоритетним завданням для створення Енергетичного союзу;

– директива про енергоефективність будівель є основним правовим інструментом, спрямованим на ефективне використання енергії у будівлях у контексті цілей енергоефективності, встановлених до 2020 року;

³⁷ Commission Recommendation (EU) 2016/1318 of 29 July 2016 on guidelines for the promotion of nearly zero-energy buildings and best practices to ensure that, by 2020, all new buildings are nearly zero-energy buildings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.208.01.0046.01.ENG&toc=OJ:L:2016:208:TOC

– положення зазначеної директиви встановлюють для держав-членів спеціальну мету: забезпечити до кінця 2020 року, аби всі новобудови мали майже нульовий або дуже низький рівень енергоспоживання, що має бути забезпечено, наскільки це можливо, за рахунок відновлювальних джерел;

– імплементація цього положення до національних законодавств держав-членів має бути забезпечена до 31 грудня 2020 року; ця вимога, але з терміном імплементації до 31 грудня 2018 року, стосується також новобудов, які займають або якими володіють органи публічної влади. Виконання цієї вимоги створить прозоре національне правове поле для суб'єктів економічної діяльності з огляду на вимоги щодо підвищення ефективності енерговикористання у нових будівлях до кінця 2020 року,

цим документом Комісія рекомендує державам-членам дотримуватися відповідних настанов, викладених у Додатку I до нього. Їх виконання допоможе забезпечити виконання вимог щодо підвищення ефективності використання енергії у встановлений строк, а також значно сприятиме державам-членам у розробці національних планів і політик щодо підвищення кількості будівель із майже нульовим рівнем енергоспоживання до кінця 2020 року.

У Додатку I даються визначення всіх зазначених вище термінів для цілей цієї Рекомендації, надано детальне керівництво щодо того, зокрема, яким чином раціональніше використовувати відновлювальні джерела енергії, як ефективніше розробити відповідні політики і плани на національному рівні, які заходи допоможуть державам-членам швидше і ефективніше перевести наявні будівлі у режим меншого енергоспоживання тощо.

III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КАПУСТЯК проти України» від 3 березня 2016 року (заява № 26230/11)³⁸

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України П. П. Капустяк, 1982 р. н., який на момент ухвалення Рішення знаходився у в'язниці с. Городище.

30 листопада 2008 р. заявник, гр. А. С. та гр. В. С. увірвалися до помешкання місцевого бізнесмена гр. Н. у Пустомитівському районі. На цей час заявник вже мав чотири судимості за пограбування, нічну крадіжку зі зломом, розбій і викрадення автомобіля. За даними національного суду, який згодом визнав заявника винним у зазначеному злочині, гр. Н. намагався завадити нападникам, проте останні, будучи не в силах чинити опір, зарізали гр. Н. У результаті нападу тілесні ушкодження середньої тяжкості отримала також гр. П., дружина гр. Н. Із помешкання гр. Н. було вкрадено численні цінні речі та документи, у тому числі кілька ювелірних виробів, посвідчення офіцера запасу, що належало бізнесмену, а також дипломи, що засвідчували його спортивні досягнення.

1 грудня 2008 р. Пустомитівський районний відділ міліції порушив кримінальну справу у зв'язку із зазначеним інцидентом. 5 грудня 2008 р. заарештували і допитали гр. В. С., який стверджував, що в результаті грабежу заявник зарізав гр. Н., а гр. В. С. вдарив гр. П., яка намагалася врятувати чоловіка. Близько 21:00 год. цього

³⁸ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF KAPUSTYAK v. UKRAINE of 3 March 2016 (Application no. 26230/11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160991>

ж дня працівники відділу міліції Львівської області встановили, що заявник перебуває у м. Червоноград та заарештували його на вулиці. Під час затримання заявник намагався втекти, щоб запобігти цьому, працівники міліції підставили йому підніжку, він впав на асфальт і побився. За словами заявника, після затримання працівники міліції жорстоко з ним поводитися, щоб отримати зізнання.

О 10:30 год. 6 грудня 2008 р. у Пустомитівському районному відділенні міліції було складено протокол про затримання і арешт, згідно з яким заявника одночасно доправили до ізолятора тимчасового тримання (далі – ІТТ) Львова. Цього ж дня слідчий гр. К. звернувся за медичною експертизою та експертним висновком щодо травм заявника і способів їх отримання. Усі тілесні ушкодження заявника були оглянуті та записані медичними експертами, а також було підготовлено висновок щодо їх походження.

8 грудня 2008 р. заявнику висунули обвинувачення у нічній крадіжці зі зламом за обтяжуючих обставин та завданні тяжких тілесних ушкоджень, що призвели до смерті потерпілого. В результаті допиту заявник визнав себе винним у крадіжці документів, але не зізнався в убивстві.

9 грудня 2008 р., перед тим, як відправити його до Львівського СІЗО, заявника був оглянутий лікарями. Згідно з довідкою, виданою Львівським СІЗО 20 січня 2015 р., на момент зазначеного медогляду заявник не мав жодних скарг.

У період з 5 лютого до 8 липня 2009 р. працівники міліції вивозили заявника із СІЗО принаймні вісім разів для здійснення необхідних слідчих дій. Пізніше під час чергового допиту заявник підтвердив події 6 і 8 грудня 2008 р., у тому числі той факт, що у будинку гр. Н. він опинився із ножем для того, аби вирізати із рам картини; він не мав на меті вчиняти вбивство бізнесмена, а лише пограбування. Крім того, коли виявилось, що гр. Н. знаходяться у помешканні, його планувалося лише зв'язати.

18 березня 2009 р. психіатрична експертиза підтвердила відсутність у заявника будь-яких психічних розладів. 17 квітня 2009 р. заявник разом зі своїм адвокатом ознайомилися з медичним звітом та не заявили жодних скарг.

В ході досудового розслідування гр. А. С. стверджував, що гр. Н. вбив саме заявник. Останній заперечив це твердження, проте давати свідчення відмовився. Проте гр. П. показала, що напав на неї гр. В. С. Крім того, гр. І. М. стверджувала, що 1 грудня 2008 р. заявник передав їй мобільний телефон та срібний ланцюжок, що були вкрадені з помешкання гр. Н. та гр. П.

30 липня 2009 р. справу заявника та гр. А. С. і гр. В. С. було передано до Апеляційного суду Львівської області (далі – суд першої інстанції). Заявник визнав себе винним у викраденні документів та нічній крадіжці зі зломом за обтяжуючих обставин та не визнавав себе винним у вбивстві, продовжуючи відмовлятися давати свідчення та повторюючи свою попередню заяву про використання ножа для вирізання картин із рам у помешканні потерпілого.

25 березня 2010 р. суд першої інстанції визнав трьох осіб, включаючи заявника, винними у вбивстві, нічній крадіжці зі зломом за обтяжуючих обставин та викраденні документів. За епізодом убивства заявника було засуджено до довічного ув'язнення з конфіскацією усього майна, гр. В. С. – до тринадцяти, а гр. А. С. – до дванадцяти років позбавлення волі. 18 січня 2011 р. Верховний Суд України підтримав це рішення щодо засудження заявника, зменшивши строк його ув'язнення до п'ятнадцяти років.

12 липня 2009 р. заявник звернувся із листом до керівника Служби безпеки України у Львівській області, у якому скаржився на жорстоке поводження із ним працівників міліції під час арешту та після затримання. Скарги заявника щодо жорстокого поводження із ним працівників міліції після затримання розглядалися прокуратурами Червоноградського та Пустомитівського району Львівської області; постанови про відмову у порушенні кримінальної справи неодноразово скасовувалися.

24 вересня 2013 р. Червоноградська міська прокуратура прийняла рішення про припинення розслідування за відсутністю *corpus delicti* у діях працівників міліції щодо жорстокого поводження із заявником під час та після його затримання. Це рішення підтримали 7 лютого 2014 р. Червоноградський міський суд, а 11 березня 2014 р. – Апеляційний суд.

20 квітня 2011 р. заявник звернувся до Європейського Суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав за ст. 3 Конвенції щодо жорстокого поводження із ним із боку працівників міліції та відсутність ефективного розслідування цього факту за його скаргою, а також ст. 6 з огляду на відсутність ефективного розслідування в його справі в цілому.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав відсутність порушення положень ст. 3 Конвенції в її матеріально-правовому аспекті та ст. 6(1) і (3)(d), а також наявність порушення положень ст. 3 Конвенції у її процедурному аспекті. Оскільки заявник не звертався за відшкодуванням йому матеріальної чи моральної шкоди, Суд відповідно не присудив йому жодної грошової компенсації.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ТОВ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ проти України» від 2 червня 2016 року (заява № 61516/08)³⁹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, зокрема:

ст. 10 «Свобода вираження поглядів».

Обставини справи

Заявник у справі – ТОВ «Інститут економічних реформ» (далі – компанія-заявник), яка є редакційним органом (видавцем) газети «Вечерние вести», зареєстрованої в Україні. У період, що розглядається, газета була однією з провідних загальнонаціональних щоденних газет в Україні та мала тісні зв'язки з політичним лідером Юлією Тимошенко.

Згідно з інформацією, наданою Суду, у 1990-х рр. Г. Герман працювала журналістом однієї з газет міста Львова. На початку 2000-х рр. вона очолювала Київське бюро «Радіо Вільна Європа»

³⁹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF INSTYTUT EKONOMICHNYKH REFORM, TOV v. UKRAINE of 2 June 2016 (Application no. 61561/08) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163354>

«Радіо Свобода». У 2004 р. обійняла посаду прес-секретаря тодішнього Прем'єр-міністра України В. Януковича. У травні 2006 р. її було обрано народним депутатом України за списком «Партії регіонів», після чого Г. Герман часто представляла партію, а також позицію В. Януковича у різноманітних теле- та радіопрограмах.

2 квітня 2007 р. Президент України підписав указ про розпуск парламенту, що призвело до гострої конституційної кризи з парламентською більшістю, згурпованою навколо «Партії регіонів», яка відмовлялася дотримуватися зазначеного указу. Нові парламентські вибори спочатку призначили на 27 травня 2007 р., але згодом відклали. Вони відбулися 30 вересня 2007 р., за їх результатами політичні партії В. Януковича і Ю. Тимошенко отримали найбільшу кількість голосів.

21 травня 2007 р. газета «Вечерние вести» опублікувала статтю під назвою «Як я став жертвою демагогів» (російською мовою), автором якої був журналіст І. Ткаленко (далі – автор статті), у якій зазначалося, зокрема: «Юлія Тимошенко у п'ятницю ввечері ледь не втратила одного зі своїх фанів... Соромно зізнатися, але я ледь не перейшов на бік Януковича... А в усьому винна Ганна Герман. Вона виступала в прямому ефірі радіо Бі-Бі-Сі і ледь мене не загітувала. Сказала, що їх прибічників в Україні 11 млн, а членів партії – 1 млн. Я був вражений! Ну і, звичайно, на мене справили враження її мовні дані. Як же ж вона красиво говорить, який у неї поставлений голос, які акцентовані інтонації! Я ставив себе на місце Ганни Герман, і мені здавалося, що вона має почуватися дуже ніяково ...».

18 липня 2007 р. Г. Герман звернулася до Печерського районного суду міста Києва (далі – Печерський суд) з позовом про дифамацію проти компанії-заявника та автора статті.

18 грудня 2007 р. Печерський суд частково задовольнив її вимоги. Зокрема, було встановлено, що фраза у статті: «Не кожному Янукович дасть квартиру в Києві. Мало в нас таких зірок, як Ганна Герман, які коштують як квартира в Києві» є хибним твердженням. Суд дійшов висновку, що Г. Герман не просила і не отримувала квартиру в Києві як член парламенту; вона придбала власну квартиру у 2001 р. – до того, як її було обрано народним депутатом. На думку суду, зазначені вище заяви є припущенням,

що Г. Герман стала членом Парламенту з єдиною метою – отримати квартиру в Києві. На його думку, це не оціночне судження, оскільки лише конкретна інформація про те, чи реалізувала Ганна Герман своє право на отримання житлової підтримки, могло б слугувати підґрунтям для таких заяв. Заяви, про які йдеться у статті, на думку суду, були констатацією фактів, які не були перевірені або доведені автором статті та були негативними і образливими для Г. Герман.

Посилаючись на положення Цивільного кодексу України та закону про інформацію, а також на конституційне положення, яке гарантує повагу до приватного життя, Печерський суд зобов'язав компанію-заявника відкликати зазначену інформацію шляхом опублікування частини свого рішення і сплатити Г. Герман 1700 грн компенсації моральної шкоди.

28 лютого 2008 р. Апеляційний суд м. Києва підтримав рішення Печерського суду від 18 грудня 2007 р., визнавши необґрунтованими аргументи компанії-заявника.

Компанія-заявник оскаржила рішення Печерського суду, зазначивши, посилаючись при цьому на прецедентну судову практику, згідно з якою межі прийнятного рівня критики були ширшими по відношенню до політичного діяча, ніж по відношенню до приватної особи, та що така критика могла включати певний рівень перебільшення або навіть провокації.

Вона стверджувала, що спірна фраза була вираженням думки автора статті. Крім того, вона відзначила, що Г. Герман і суд першої інстанції не змогли сформулювати конкретну заяву про заперечення інформації і вдалися до вимоги опублікувати текст рішення суду. На думку компанії-заявника, така вимога суперечила ст. 47-1 чинного на той момент закону про інформацію та ст. 37 закону про друковані ЗМІ. Компанія-заявник також підкреслювала, що автор статті не мав наміру поширювати неправдиву інформацію, посилаючись при цьому, на підтвердження своїх аргументів, на конституційне положення, що гарантує свободу слова.

23 травня 2008 р. Верховний Суд України прийняв рішення про відсутність підстав для перегляду рішення з точки зору застосовного права, встановивши, що немає причин вважати, що

рішення судів нижчої інстанції порушували будь-які законодавчі положення по суті або в їх процесуальному аспекті.

Що стосується змісту оспорюваних заяв, суд першої інстанції, рішення якого залишилися в силі без обговорення вищестоящими інстанціями, вирішив, що два речення у зазначеній статті, взяті разом, являють собою констатацію факту, а саме: «А якщо за народне депутатство, як у випадку з Ганною Герман? Тобто за квартиру в Києві?» та «Але є одна проблема: не кожному Янукович дасть квартиру в Києві. Мало в нас таких зірок, як Ганна Герман, які коштують як квартира в Києві». Національні суди дійшли висновку, що ці заяви є твердженням про те, що гр. Г. Герман стала членом Парламенту з єдиною метою – отримати квартиру в Києві. Крім того, вони також дійшли висновку, що ці заяви не можуть розглядатися як оціночні судження, оскільки єдиним можливим підґрунтям для них може слугувати фактична інформація. Національні судові інстанції в ході розгляду справи встановили (і цього не заперечували ані компанія-заявник, ані автор статті), що гр. Г. Герман ніколи не стверджувала, що мала право на отримання житлової підтримки, та що ані автор статті, ані компанія-заявник ніколи не робили спроб перевірити наявність у неї такого права. Виходячи з цього, національні суди дійшли висновку, що заява автора статті була неправдивою. Відтак, національні суди намагалися розмежувати твердження про факти та оціночні судження у зазначеній статті, проте пізніше вони не змогли переконати ЄСПЛ у своєму підході (особливо враховуючи факт обмеженого і стислого обговорення цих питань). Зокрема, вони не коментували сатиричний тон оспорюваних висловлювань автора статті, не розглядали структуру статті в цілому, в першу чергу, явні посилання автора статті на те, що його висловлювання є «жартами», «іронічними» або «саркастичними». Адже вся заключна частина статті була присвячена поясненню перебільшеного характеру її першої частини, до якої й увійшли, зокрема, заяви, стосовно яких національні суди встановили, що вони не відповідають дійсності та є наклепницькими. Проте національні суди сприйняли (розглядали) їх окремо від решти тексту статті та її загального контексту.

Національні суди також не взяли до уваги загальний контекст громадського обговорення, в якому були зроблені заяви, а також їх

предмет, адже в окремих випадках зазначені фактори характеризують висловлювання стосовно мотивів та упередженості як оціночні судження. Крім того, твердження з питань, що становлять громадський інтерес, можуть у зв'язку з цим являти собою оціночні судження, а не констатацію фактів.

Національні суди не пояснили також, чому, незважаючи на внесок оспорюваної статті у дискусію, що становила громадський інтерес, роль її суб'єкта як відомого політичного діяча, а також важливу роль, яку відіграють ЗМІ у демократичному суспільстві, вони вирішили, що заяви автора статті у сатиричному тоні вийшли за рамки припустимого рівня перебільшення або провокації. В ході судового розгляду справи на національному рівні не було визнано, що у зазначеному випадку йдеться про конфлікт між свободою висловлення думки і захистом репутації особи; не було також спроби знайти баланс між ними на підставі критеріїв, викладених у прецедентному праві ЄСПЛ. І хоча санкція, застосована до компанії-заявника на національному рівні, була відносно несуворою, проте вона мала символічний характер та не виключено, що така санкція досі може мати негативний вплив на компанію-заявника та інших учасників публічної дискусії.

8 грудня 2008 р. компанія-заявник звернулася до Європейського суду з прав людини за захистом свого права, наданого їй згідно зі ст. 10 Конвенції щодо свободи вираження поглядів, а також з вимогою щодо компенсації моральної та матеріальної шкоди у розмірі 1 млн євро для себе, посилаючись на те, що газета не мала можливості виходити в світ у період 2008–2011 рр., а також 2 млн євро компенсації моральної шкоди та матеріальних збитків – для свого журналіста і автора зазначеної статті.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 10 Конвенції у зв'язку з порушенням права компанії-заявника на вільне вираження поглядів, відхиливши решту вимог, а також зобов'язав Україну виплатити їй впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 4500 євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «САРАНЧОВ проти України» від 9 червня 2016 року (Остаточне рішення від 9 вересня 2016 року, заява № 2308/06)⁴⁰

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 6 «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України С. І. Саранчов, 1968 р. н., який наразі проживає у с. Комсомольське Харківської області, Україна.

У травні 1999 р. Павлоградський відділ міліції Дніпропетровської області оголосив заявника у розшук у зв'язку з кримінальною справою за фактом крадіжки у місті Павлоград та заподіянням важких тілесних ушкоджень малолітній особі П, яка є дочкою гр. Б.

28 січня 2000 р. заявника було затримано у Російській Федерації за підозрою у скоєнні іншого злочину на території цієї держави, за що він був згодом засуджений відповідною судовою установою РФ до позбавлення волі на строк до 27 липня 2004 р.

1 грудня 2004 р. заявника було видано Україні і поміщено у слідчий ізолятор.

О 17.20 год. вечора 16 січня 2005 р. заявника було проінформовано про те, що його було затримано за підозрою у скоєнні крадіжки за обтяжуючих обставин. Він був поінформований про своє право на адвоката з першого допиту. Заявник також підписав протокол, у якому вказав про своє бажання мати адвоката з першого допиту. У той же час і день заявник також письмово підтвердив, що він був проінформований про свої права в якості підозрюваного, зокрема, право зберігати мовчання і проконсультуватися з адвокатом. Заявник підписав протокол і додав вручну у відповідній графі, що він "відмовився від допомоги захисника і буде захищати себе самостійно не через фінансові

⁴⁰ Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF SARANCHOV v. Ukraine of 9 June 2016. Final 09/09/2016 (Application no. 2308/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163435>

причини". Заявник стверджував, що він був змушений підписати цю і наступні відмови тому, що поліція сказала йому, що вона не надасть йому адвоката.

17 січня 2005 р. заявник підписав ще одну заяву про те, що він був проінформований про свої права в якості підозрюваного і що він буде захищати себе самостійно.

25 січня 2005 р. заявника було офіційно звинувачено про підозру у вчиненні злочину. У той же день заявник підписав заяву про те, що він був проінформований про свої права як обвинуваченого та що він буде захищати себе самостійно.

29 січня 2005 р. прокурор Павлоградської місцевої прокуратури Дніпропетровської області підписав остаточний обвинувальний висновок, звинувативши заявника у скоєнні крадіжки з обтяжуючими обставинами.

1 березня 2005 р. заявник постав перед Павлоградським міськрайонним судом Дніпропетровської області. Після закінчення судового розгляду в той же день суд ухвалив рішення, визнавши заявника винним і засудивши його до шести з половиною років тюремного ув'язнення, що розраховуються із дати його арешту у РФ 28 січня 2000 р.

4 березня 2005 р. гр. Б. подав апеляцію, стверджуючи, що вирок суду був занадто м'яким. Гр. Б. стверджував, що термін ув'язнення мав обчислюватися з моменту арешту заявника в Україні, а не з моменту його арешту в РФ за інший злочин.

20 травня 2005 р. Апеляційний суд Дніпропетровської області скасував рішення Павлоградського міськрайонного суду, беручи до уваги тяжкість злочину і особу заявника. Судом було також встановлено, що суд першої інстанції неправильно тлумачив закон, норми якого регулюють обчислення терміну вироку суду. Відповідно, Апеляційний суд Дніпропетровської області засудив заявника до дванадцяти років позбавлення волі, що мали обраховуватися з 16 січня 2005 р., тобто з дати його арешту в Україні.

30 серпня 2005 р. Верховний Суд України відхилив скаргу заявника, стверджуючи, що рішення Апеляційного суду щодо розрахунку терміну вироку заявника з 16 січня 2005 р. було

правомірним. Проте, Верховний Суд України скоротив термін відбування покарання заявника до дев'яти років позбавлення волі.

30 вересня 2011 р. заявника було звільнено.

12 грудня 2005 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав згідно зі ст. 6 Конвенції через несправедливий судовий розгляд, ненадання йому правової допомоги у ході розгляду його справи, а також можливості допитати свідків. Крім того, він скаржився на порушення положень ст. 5(1)(а) Конвенції з огляду на те, що відповідні компетентні органи України не врахували термін його тримання під вартою до 16 січня 2006 р. при обчисленні строку його ув'язнення та положень ст. 5(4) – з огляду на відсутність й заявника можливості оскаржити законність його досудового тримання під вартою.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6(1) і (3) Конвенції у зв'язку із відсутністю у заявника можливості отримати юридичну допомогу захисника.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику упродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 2,5 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ІГОР ТАРАСОВ проти України» від 16 червня 2016 року (заява № 44396/05)⁴¹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і протоколів до неї, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 «Право на справедливий суд»;

ст. 4 «Право не бути притягненим до суду або покараним двічі» Протоколу 7.

⁴¹ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF IGOR TARASOV v. UKRAINE of 16 June 2016 (Application no. 44396/05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163607>

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України І. А. Тарасов, 1957 р. н., який проживає в м. Севастополь.

Близько 5:00 год. ранку 26 січня 2002 р. заявник вчинив бійку у місцевому барі, під час якої персонал бару отримав тілесні ушкодження та було пошкоджено майну закладу. В результаті заявник та його супутник гр. І. були затримані працівниками міліції. Заявника заарештували за адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173 «Дрібне хуліганство»* Кодексу про адміністративні правопорушення України.

28 січня 2002 р. Нахімовський районний суд міста Севастополя (далі – районний суд) визнав заявника винним у зазначеному правопорушенні і наклав на нього адміністративний арешт строком п'ять днів. Рішення не було оскаржене і стало остаточним.

29 січня 2002 р. слідчий Нахімовського районного відділення міліції міста Севастополя порушив кримінальне провадження проти заявника та гр. І. за фактами порушення громадського порядку 26 січня 2002 р. Окремим пунктом додаткового обвинувачення проти заявника було визначено завдання ним тілесних ушкоджень своїй дружині в окремому інциденті.

14 жовтня 2003 р. районний суд ухвалив рішення у кримінальній справі, висунувши заявнику обвинувачення у двох злочинах, що передбачені п. 1 ст. 122 «Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження» та п. 4 ст. 296 «Хуліганство» (за обтяжуючих обставин)** Кримінального кодексу України. Що стосується першого злочину, як встановив районний суд, 13 серпня 2001 р.

* Згідно зі ст. 173 Кодексу про адміністративні правопорушення України, дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

** Згідно з п. 4 ст. 296 Кримінального кодексу України, хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, вчинене із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень, карається позбавленням волі на строк до семи років.

заявник побив свою дружину, умисно завдавши їй тілесних ушкоджень середньої тяжкості. Що стосується другого злочину, районний суд встановив, що 26 січня 2002 р. заявник разом зі своїм супутником гр. І., перебуваючи у стані сп'яніння та озброєні дерев'яними стільцями, увійшли до бару, де вчинили злісне хуліганство. Зокрема, за інформацією суду, заявник завдав тілесних ушкоджень середньої тяжкості кільком працівникам бару, а також зламав кілька меблів, побивши при цьому посуд, кинув пляшку пива у стіну та ін., пошкодивши таким чином майно закладу.

У своєму рішенні районний суд навів твердження потерпілих і непрямі свідчення, що підтверджували наявні у суду факти, зокрема, щодо використання заявником нецензурної лайки, застосування фізичного насильства тощо. В результаті районний суд кваліфікував дії заявника згідно з положеннями п. 4 ст. 296 Кримінального кодексу України і засудив його до трьох років позбавлення волі за сукупністю двох злочинів та примусового лікування. При цьому суд взяв до уваги заперечення заявника стосовно того, що раніше його вже було засуджено за адміністративне правопорушення у зв'язку з подіями 26 січня 2002 р. Районний суд відхилив аргумент заявника на тій підставі, що раніше його було засуджено згідно з Кодексом про адміністративні правопорушення і накладено адміністративне покарання, що є іншим видом правової відповідальності; відповідно, адміністративна справа не є перешкодою для кримінального провадження.

20 липня 2004 р. Севастопольський адміністративний апеляційний суд підтримав засудження заявника, внісши зміни до рішення районного суду стосовно лікування заявника та його цивільної відповідальності. 27 січня 2005 р. Верховний Суд України за відсутності заявника відхилив його апеляцію з правових підстав. Заявнику повідомили про рішення Верховного Суду України у листі від 21 травня 2005 р. Твердження заявника про те, що його було засуджено і покарано двічі за одне і те саме правопорушення, обидва суди відхилили як необґрунтоване.

16 листопада 2005 р. заявник звернувся до Європейського Суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, передбачених положеннями:

- ст. 4 Протоколу 7 до Конвенції щодо заборони бути притягненим до суду та покараним двічі, а також
- ст. 3 Конвенції щодо неналежних умов його тримання під вартою та
- ст. 6(1) з огляду на тривалий розгляд його справи у національних судах.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав скаргу заявника щодо порушення положень ст. 4 Протоколу 7 до Конвенції прийнятною, відхиливши решту скарг як неприйнятні, а також визнав порушення положень ст. 4 Протоколу 7 до Конвенції, зазначивши, що саме встановлення факту порушення цієї статті є достатньою справедливою сатисфакцією і компенсацією моральної шкоди, завданої заявнику.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «І. Н. проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 28472/08)⁴²

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

- ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканість»;*
- ст. 6 «Право на справедливий суд».*

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України І. Н., 1963 р. н., який наразі проживає у м. Северодонецьк, Україна.

За словами заявника, у 1996 р. він подав скаргу до Северодонецького міського суду Луганської області проти того, що в його трудовій книжці було відзначено, що він був звільнений у зв'язку із крадіжкою. Заявник стверджував, що після його численних скарг до прокуратури щодо неналежного розслідування вищевказаного випадку, у 2000 р. прокуратура звернулася з проханням помістити заявника до психіатричної лікарні.

⁴² Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF I.N. v. UKRAINE of 23 June 2016 (Application no. 28472/08) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163914>

19 березня 2000 р. лікар Ма. разом із фельдшерами і двома працівниками міліції відвідав заявника вдома. Свідчення сторін у справі щодо цього візиту різняться. Так, за інформацією заявника, він відкрив двері лише після того, як працівники міліції погрожували їх вибити. Згодом його силою вивели з квартири і помістили у машину швидкої допомоги. За інформацією, наданою Урядом, не було жодних доказів того, що до заявника було застосовано силу. Після прибуття до лікарні у м. Северодонецьк було прийнято рішення, що заявник потребує госпіталізації.

20 березня 2000 р. заявника оглянула комісія із чотирьох лікарів, у тому числі лікаря Ма. і гр. К., які підтвердили необхідність його термінової госпіталізації. На наступний день заявник був оглянутий асистентом психіатричного відділення лікарні Луганського державного університету в присутності лікаря Ма., в результаті чого йому було запропоновано стаціонарне лікування. Оскільки заявник відмовився, його додатково оглянули троє лікарів Луганської обласної клінічної психоневрологічної лікарні, які дійшли висновку, що заявник потребує термінового лікування, оскільки він писав листи з погрозами до ряду установ різних гілок влади.

У період з 21 березня по 7 вересня 2000 р. заявник був пацієнтом Луганської обласної клінічної психоневрологічної лікарні. 21 квітня, 22 травня, 23 червня і 22 серпня 2000 р. його оглядала група з трьох лікарів-психіатрів. Кожного разу приймалося рішення про необхідність продовження лікування заявника. 26 липня 2000 р. заявника оглянула обласна медично-соціальна експертна комісія, яка призначила йому другу групу інвалідності.

7 вересня 2000 р. заявника було переведено до Сватівської обласної психіатричної лікарні, а 4 грудня 2000 р. його виписали. У період з 31 травня по 26 червня 2001 р. заявник також знаходився у лікарні.

У липні і серпні 2001 р. заявник звертався до медичних закладів, у яких проходив лікування, з проханням повідомити йому правові підстави його поміщення у стаціонар. За словами заявника, він отримав відповідь лише з Луганської обласної клінічної психоневрологічної лікарні, але у наданні запитуваної інформації йому було відмовлено.

26 вересня 2001 р. заявник подав скаргу до Северодонецького міського суду Луганської області проти лікарні м. Северодонецька, а у жовтні 2001 р. – аналогічну скаргу проти Луганської обласної клінічної психоневрологічної лікарні.

15 листопада 2001 р. суд припинив провадження у справі на період розгляду питання про дієздатність заявника. 26 грудня 2001 р. прохання про визнання заявника недієздатним було залишено без розгляду; провадження у справі було відновлено 1 лютого 2002 р.

29 квітня 2002 р. суд першої інстанції відхилив вимоги заявника. 21 листопада 2002 р. Апеляційний суд Луганської області скасував попереднє рішення і передав справу на новий розгляд.

6 лютого 2003 р. заявник змінив суть своїх вимог. На додаток до своїх первинних вимог, він скаржився, зокрема, на те, що 19 березня 2000 р. його неправомірно взяли під варту та утримували у психоневрологічному відділенні лікарні м. Северодонецька. Він також скаржився на те, що був незаконно переведений до обласної клінічної психоневрологічної лікарні та Сватівської обласної психіатричної лікарні. Крім цього, заявник також вимагав 100 тис. грн компенсації моральної шкоди.

У період між 23 лютого 2003 р. і 23 березня 2004 р. відбулося десять судових засідань, три слухання було відкладено. На період з 3 вересня 2004 р. по 14 червня 2005 р. було заплановано проведення одинадцяти судових засідань, але проведено було лише п'ять. 14 червня 2005 р. термін повноважень судді у справі закінчився.

У період з 3 листопада 2005 р. по 13 серпня 2007 р. було заплановано проведення сорока восьми судових засідань, з яких десять не відбулися.

13 серпня 2007 р. суд частково задовольнив вимоги заявника. Він встановив, зокрема, що візит до будинку заявника 19 березня 2000 р. був здійснений у рамках чинного національного законодавства. Крім того, на думку суду, заявник не зміг довести, що проти нього було застосовано силу, а рішення від 19 березня 2000 р. щодо госпіталізації заявника до лікарні було правомірним. Крім того, на думку суду, подальші рішення щодо госпіталізації заявника також відповідали чинному законодавству. Проте,

рішення про переведення заявника до Сватівської обласної психіатричної лікарні від 7 вересня 2000 р. було прийнято з порушенням положень національного законодавства. Суд також присудив заявникові 2 тис. грн компенсації моральної шкоди.

29 листопада 2007 р. Апеляційний суд Луганської області залишив в силі рішення від 13 серпня 2007 р. 12 лютого 2008 р. Верховний Суд України відхилив подану заявником касаційну скаргу як необґрунтовану.

23 листопада 2010 р. заявник подав до Сєвєродонецького міського суду Луганської області скаргу щодо того, що він не отримав виконавчий лист у справі. На момент розгляду справи у Європейському суді з прав людини залишалось невідомим, чи отримав заявник присуджену йому судом компенсацію.

29 травня 2008 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих положеннями:

– ст. 5(1) Конвенції у зв'язку із незаконним позбавленням свободи,

– ст. 5(5) – у зв'язку з ненаданням йому справедливої сатисфакції як особі, потерпілій від затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, а також

– ст. 6(1) у зв'язку з тривалим судовим розглядом у його справі.

Рішення Суду

Суд одноставно встановив порушення положень ст. 5(1) і (5) Конвенції у зв'язку з незаконним ув'язненням заявника, а також ст. 6(1) Конвенції у зв'язку із перевищенням часу розгляду справи національним судом.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику впродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 15 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КЛЕУТІН проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 5911/05)⁴³

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України Д. В. Клеутін, 1979 р. н., який проживає у м. Одеса.

22 січня 2004 р. на підставі попереднього слідства було порушено кримінальну справу стосовно заявника та двох інших осіб у зв'язку з пограбуванням, що сталося напередодні ввечері. У той же день заявника було затримано у власній квартирі і доставлено до відділення міліції, де згодом було заарештовано. За словами заявника, він був побитий співробітниками міліції при затриманні. За інформацією Уряду, жодного тиску на заявника працівники міліції не чинили, а останній добровільно погодився поїхати до відділення міліції.

23 січня 2004 р. слідчий звернувся до Приморського районного суду м. Одеси з проханням взяти заявника під варту за підозрою у скоєнні тяжкого злочину. 24 січня 2004 р. у присутності прокурора і за відсутності заявника Приморський районний суд м. Одеси прийняв рішення щодо поміщення заявника під варту без встановлення максимальної тривалості цього терміну. Заявник не оскаржував це рішення.

З 26 січня 2004 р. по 23 листопада 2007 р. заявник перебував під вартою в Одеському слідчому ізоляторі. Він стверджував, що умови його тримання були нестерпними, зокрема, камери були замалими, а санітарні умови – неприйнятними.

18 березня 2004 р. у присутності прокурора і за відсутності заявника Приморський районний суд м. Одеси задовольнив

⁴³ Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF KLEUTIN v. Ukraine of 23 June 2016. Final 23/06/2016 (Application no. 5911/05) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163909>

клопотання слідчого і продовжив термін тримання заявника під вартою на один місяць у зв'язку з необхідністю проведення слідчих дій для завершення розслідування.

8 квітня 2004 р. розслідування було завершено, та кримінальну справу передали до суду.

17 травня 2007 р. суд ухвалив окрему постанову щодо перевірки заяви заявника щодо жорстокого поводження з ним працівників міліції. Того ж дня прокурор відмовив у порушенні кримінальної справи щодо працівника міліції, стверджуючи, що фізичну силу та примусові заходи до заявника не застосовувалися.

18 червня 2004 р. Приморський районний суд м. Одеси направив кримінальну справу на додатковий розгляд, залишивши без вирішення питання про продовження терміну тримання заявника під вартою.

18 квітня 2005 р. Приморський районний суд м. Одеси повторно направив кримінальну справу на додатковий розгляд. Суд не ухвалив рішення щодо тримання заявника під вартою.

13 серпня 2005 р. додатковий розгляд було завершено, а справу було передано до районного суду.

18 серпня 2005 р. заявник звернувся до суду з проханням про зміну запобіжного заходу щодо нього на підписку про невиїзд.

15 вересня 2005 р. Приморський районний суд м. Одеси залишив у силі запобіжний захід у формі тримання заявника під вартою без пояснення причин або встановлення будь-які часових обмежень.

7 листопада 2005 р., а також у червні 2006 р., липні 2006 р., 16 жовтня 2006 р. і 6 березня 2007 р. заявник звертався до суду в письмовій формі з проханням про зміну запобіжного заходу. 23 листопада 2005 р. заявник подав скаргу до прокуратури про жорстоке поводження.

8 червня 2007 р. заявника було визнано винним у пограбуванні у складі організованої групи за участі неповнолітніх осіб і засуджено до п'яти років позбавлення волі. 15 листопада 2007 р. Апеляційний суд Одеської області відхилив скаргу, подану заявником. 2 червня 2008 р. Верховний Суд України відхилив клопотання заявника.

22 січня 2009 р. закінчився строк відбування покарання, і заявника було звільнено.

5 січня 2005 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих:

– ст. 3 Конвенції у зв'язку із побоями, нанесеними йому працівниками міліції під час затримання 22 січня 2004 р. та відсутність ефективного розслідування цього факту; а також неналежні умови його тримання в Одеському слідчому ізоляторі;

– ст. 5 Конвенції з огляду на те, що його попереднє ув'язнення було незаконним, а також він не мав можливості домогтися належного перегляду у судовому порядку факту його незаконного затримання.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 3 Конвенції у зв'язку із неналежними умовами тримання заявника під вартою та нанесенням йому тілесних ушкоджень працівниками міліції; положень ст. 5 (1) Конвенції у зв'язку із незаконним триманням заявника під вартою, ст. 5(3) – у зв'язку із перевищенням часу тримання заявника під вартою, а також ст. 5(4) – через відсутність рішення суду щодо його тримання під вартою.

Суд також зобов'язав Україну упродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного виплатити заявнику 15 тис. євро відшкодування моральної шкоди та 2,5 тис. євро компенсації витрат на оплату юридичних послуг.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ЛЮВИГІНИ проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 22323/08)⁴⁴

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 2 «Право на життя»;

ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту»;

⁴⁴ Judgment of the European Court of Human Rights in CASE OF LOVYGINY v. UKRAINE of 23 June 2016 (Application no. 22323/08) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163913>

ст. 14 «Заборона дискримінації».

Обставини справи

Заявниками у справі є громадяни України А. Є. Ловигін та Г. І. Ловигіна (далі – заявники), 1938 р. н. та 1939 р. н. відповідно, які проживають у м. Херсон.

Згідно з обставинами справи, 14 січня 2000 р. було проведено оперативне навчання працівників міліції під назвою «Сирена» (далі – операція «Сирена»), в ході якого сина заявників, співробітника міліції, який «грав роль» злочинця для цілей навчання, випадково застрелив інший працівник міліції.

План операції «Сирена» був затверджений 1999 р. компетентними органами влади Херсонської області на підставі наказу № 230 Міністерства внутрішніх справ від 24 квітня 1998 р. Старший співробітник міліції Л., дотримуючись інструкції № 20/10-33 від 9 січня 2000 р., виданої Херсонським обласним управлінням Міністерства внутрішніх справ (далі – обласне управління міліції) та за наказом старшого співробітника ДАІ Кос., склав план навчання працівників міліції в м. Херсоні і с. Антонівка в рамках операції «Сирена».

У плані на одній сторінці зазначалося, що навчання мало бути проведено 14 січня 2000 р. з 10:00 год. до 17:00 год. О 10:00 год. до відділення міліції надійшла інформація про початок операції «Сирена». План передбачав, що, крім працівника міліції, який вестиме «викрадену» машину, інший працівник міліції О. перебуватиме на місці подій з метою спостереження. За «викраденим» автомобілем буде слідувати другий автомобіль із працівником міліції Ц., який зніматиме процес навчання на відео. План був затверджений 13 січня 2000 р. заступником начальника Херсонського обласного управління С.

Старший співробітник міліції Кос., який станом на 14 січня 2000 р. виконував обов'язки начальника управління ДАІ, пізніше у ході кримінального провадження заявив, що працівники міліції були поінформовані про навчання у день їх проведення.

14 січня 2000 р. о 10:30 год. старший офіцер дорожньої міліції Со. повідомив співробітникам ДАІ О., Ц., Ку., Ш. і сину заявників

про навчання. О 10:56 год. співробітнику міліції П. надійшла інформація, що два озброєні злочинці викрали автомобіль і рухаються в напрямку житлового району «Таврійський». Він передав цю інформацію компетентним правоохоронним органам міста і начальнику обласного управління міліції. Приблизно через три хвилини співробітник міліції П. отримав додаткову інформацію про те, що вищезгадана подія була частиною операції «Сирена». За результатами внутрішнього розслідування, співробітник міліції П. передав наступну інформацію керівникові обласного управління, який дав вказівку передати її міським органам міліції. У ході розслідування було встановлено, що П. не вдалося це зробити.

Перший заступник районного управління міліції Ос., отримавши інформацію про викрадення, розмістив співробітників К. та Ко. у безпосередній близькості від Антонівського мосту через р. Дніпро. Автомобіль зі «злочинцями» (у «виконанні» сина заявників і співробітника міліції Ку.) проїхав вищезгаданий пост без зупинки. За словами Ко., його радіопередавач не працював, і він залишив свій пост, аби повідомити управління дорожньої міліції, що викрадений автомобіль проїхав зазначений пост. Пізніше Ко. свідчив, що йому було відомо про навчання. Після того, як Ко. пішов, співробітник міліції Ц., який був у другому автомобілі і знімав навчання на відео, вимкнув камеру.

Співробітник міліції О. доручив сину заявників, який був за кермом, повторно проїхати повз міст. Цього разу співробітник міліції К. зупинив машину, і, погрожуючи йому пістолетом, наказав сину заявників і співробітникові міліції Ку. вийти з машини. При обшуку сина заявників, К. натиснув на спусковий гачок, через те, що син заявників нібито зробив різкий рух. Син заявників був смертельно поранений і помер по дорозі в лікарню.

Заявники представили копію відеозапису операції «Сирена». Проте, частина запису, яка містить інцидент з перестрілкою, на ньому відсутня. Оригінальний запис відео було втрачено.

15 січня 2000 р. обласним управлінням міліції було зроблено висновок про те, що надзвичайна подія 14 січня 2000 р. відбулася внаслідок незадовільного професійного рівня підготовки працівників міліції, зокрема, неможливості К. належним чином оцінити «надзвичайні обставини», незнання заходів, яких необхідно вжити під час арешту, невміння поводитися зі зброєю, а також

безвідповідальне ставлення старших співробітників міліції до організації навчань. За результатами висновку було прийнято рішення звільнити гр. К., О., П., Ос. та А., а звільнення співробітника міліції С. мало бути розпочато Міністерством внутрішніх справ України (далі – МВС). Крім того, у результаті проведення внутрішнього розслідування було також накладено дисциплінарні стягнення на інших співробітників міліції. Пізніше було прийнято рішення не звільняти, проте понизити у званні співробітників міліції Ос. та А., а також оголосити догану співробітнику міліції І.

У наказі МВС від 17 січня 2000 р. зазначалося, що, хоча безпека і запобігання смертності та травматизму серед співробітників міліції є пріоритетними в діяльності міліції, в організації і проведенні навчально-тренувальної операції мали місце серйозні недоліки, що і призвели до зазначеного інциденту. У документі також відзначалося, що від початку своєї служби в міліції її співробітник К. не відвідував відповідні теоретичні заняття. МВС також дійшло висновку, що старші співробітники міліції не змогли належним чином організувати навчання.

14 січня 2000 р. Дніпровська районна прокуратура м. Херсона (далі – районна прокуратура) порушила кримінальну справу за фактом смерті сина заявників. У той же день було призначено трьох слідчих і дату судово-медичної експертизи його тіла. В результаті експертизи було встановлено, що син заявників мав вогнепальне поранення в груди і подряпини на лівій стороні обличчя, вочевидь, отримані під час падіння.

У ході слідства гр. К. визнав себе винним; його свідчення з приводу подій 14 січня 2000 р. збіглися із наведеними вище фактами. Свідчення інших співробітників міліції, які брали участь в організації та проведенні навчань, включали, зокрема, таке: гр. П. свідчив, що наказу поширити інформацію про підготовку до операції «Сирена» не надходило; начальник чергової частини штабу обласного управління міліції Г. свідчив, що гр. П. було доручено виконувати відповідні інструкції при виконанні плану операції, а також стверджував, що підрозділ міліції, залучений до операції «Сирена», отримав план операції 15 січня 2000 р., тобто на наступний день після навчань; заступник начальника обласного управління міліції С. свідчив, що не було жодних правових

інструментів регулювання підготовки співробітників міліції в рамках операції, а також заявив, що старший співробітник міліції Кос. повинен був належним чином проінструктувати підлеглих; співробітник міліції О. свідчив, що інформація до відділків міліції була передана з посту ДАІ; співробітник міліції А. свідчив, що ніхто в районному управлінні міліції не знав про навчання; співробітник міліції Ку. свідчив, що він і син заявників знали про те, що інші учасники операції матимуть зброю з бойовими патронами; співробітник міліції Ко. Повідомив про те, що передав інформацію гр. К. про навчання; співробітник міліції Ц. показав, що він вимкнув камеру після того, як Ко. залишив свій пост, оскільки не знав, чи робитиме автомобіль другу спробу пройти зазначений пост.

13 липня 2000 р. Дніпровський районний суд (далі – Дніпровський суд) за відсутності заявників припинив кримінальну справу проти К. відповідно до закону про амністію, оскільки К. був батьком неповнолітньої дитини. Це рішення не підлягало оскарженню. 3 квітня 2009 р. Дніпровський суд відхилив заяву про продовження терміну подачі апеляції на рішення від 13 липня 2000 р. 19 травня 2009 р. Херсонський обласний суд залишив в силі це рішення, зазначивши, що хоча другий із заявників був відсутній на судовому засіданні 13 липня 2000 р., він знав про це рішення і отримав його копію 23 січня 2008 р.

У червні 2000 р. районна прокуратура відмовила в порушенні кримінальної справи стосовно інших співробітників міліції, причетних до організації та проведення навчань, через відсутність доказів злочину, враховуючи той факт, що не було жодного причинно-наслідкового зв'язку між їх діями і смертю сина заявників. 18 серпня 2000 р. справа була направлена на додаткове розслідування.

1 вересня 2000 р. районна прокуратура порушила кримінальну справу за фактом недбалості з боку обласного управління міліції, однак уже 30 жовтня 2000 р. провадження у справі було припинено через те, що в інструкціях не було прямо визначено обов'язок старших співробітників міліції інформувати своїх підлеглих про навчання.

28 листопада 2000 р. обласна прокуратура скасувала це рішення, і справу було направлено на додаткове розслідування.

У листі від 29 грудня 2000 р. обласне управління міліції повідомило районну прокуратуру про те, що, згідно з наказом № 230 МВС навчання повинні були бути проведені в реальних умовах. У той же день районна прокуратура припинила кримінальне провадження.

12 лютого 2001 р. обласною прокуратурою було скасовано це рішення; було відновлено розгляд за фактом недбалості та неналежного виконання обов'язків. Проте, за відсутності будь-яких правил проведення навчання в рамках операції «Сирена», які б визначали обов'язки співробітників міліції, у діях співробітників міліції не було виявлено жодних ознак злочину.

1 квітня 2004 р. Генеральна прокуратура скасувала рішення від 29 березня 2001 р., зазначивши, що рішення про закриття кримінальної справи було передчасним і незаконним.

25 квітня 2004 р. районна прокуратура знову припинила провадження у справі. В результаті додаткових допитів співробітників міліції О. та К. та начальника штабу обласного управління міліції Д. було встановлено, що використання старшими співробітниками бойових патронів під час навчань допускалося, а син заявників загинув у результаті неправильного поводження з вогнепальною зброєю з боку співробітника К. 21 вересня 2004 р. це рішення було скасовано, а справу направлено на додаткове розслідування. У січні 2005 р. родичі заявників свідчили, що на похоронах сина заявників на його обличчя було накладено спеціальний грим, щоб замаскувати отримані ним поранення. Заявники заявляли, що їх син був застрелений не випадково, а убитий пострілом у голову через те, що мав інформацію про незаконну діяльність своїх колег. 20 січня 2005 р. слідчими органами було прийнято рішення про проведення ексгумації тіла.

24 березня 2005 р. судово-медична експертиза від дійшла висновку, що тріщина в черепі сина заявників з'явилася під час попередньої судово-медичної експертизи.

25 січня 2006 р. заступник прокурора обласної прокуратури підтвердив висновок внутрішнього розслідування щодо втрати початкового відеозапису навчань. 10 лютого 2006 р. знову було прийнято рішення про припинення провадження у кримінальній справі за відсутності доказів наявності складу злочину, із

посиланням на відсутність будь-якої правової бази щодо процедури проведення навчань. 8 вересня 2006 р. Суворовський районний суд (далі – Суворовський суд) скасував це рішення і направив справу на додаткове розслідування.

14 листопада 2006 р. Херсонський обласний апеляційний суд скасував рішення від 8 вересня 2006 р. і залишив в силі рішення від 10 лютого 2006 р., дійшовши висновку, що обставини справи були досліджені всебічно.

Другий заявник оскаржив рішення від 14 листопада 2006 р. у касаційному порядку, заявляючи, що суд апеляційної інстанції не дослідив фактичні обставини справи та багато аспектів справи залишаються неясними. Суд відхилив скаргу другого заявника, посилаючись на те, що розслідування було всебічним і підстав для проведення додаткового розслідування немає.

16 жовтня 2000 р. заявникам, вдові та дітям загиблого було виплачено одноразову страховку в розмірі 18 тис. 270 грн (на момент розгляду справи – близько 3,894,68 євро). За інформацією, наданою Урядом, у період з 2002 р. по 2013 р. виплати склали в цілому 21 тис. 320 грн (близько 2 тис. 558 євро).

Заявники подали позов проти обласного управління міліції з вимогою відшкодувати збитки, завдані внаслідок смерті їх сина. 13 жовтня 2000 р. Суворовський суд присудив їм 23 тис. 600 грн (близько 5 тис. євро) як компенсацію моральної шкоди. Це рішення було пізніше скасовано.

26 вересня 2001 р. той же суд присудив заявникам 20 тис. грн (близько 4 тис. євро). 15 січня 2002 р. Херсонський обласний апеляційний суд підтвердив це рішення. Однак, 21 жовтня 2002 р. Верховний Суд України скасував його і відмовив у задоволенні скарги заявників. Сторони не представили до ЄСПЛ копії заяв і рішень національних судів.

У березні 2006 р. заявники неодноразово зверталися із позовом проти прокуратури до різних інстанцій. Вони скаржилися на те, що розслідування за фактом смерті їх сина було неефективним і вимагали компенсації моральної шкоди.

8 вересня 2006 р. Суворовський суд, розглядаючи справу, дійшов висновку, що розслідування тривало протягом шести років, і в чотирьох випадках обласною прокуратурою було скасовано

рішення районної прокуратури, а, отже, справа була розслідувана неефективно та з численними порушеннями закону. Суд присудив заявникам компенсацію.

23 січня 2007 р. Херсонський обласний апеляційний суд скасував це рішення і направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

6 лютого 2008 р. Комсомольський районний суд (далі – Комсомольський суд) ухвалив рішення про припинення провадження у справі, заявивши, що вимоги заявників щодо відшкодування повинні бути заявлені як цивільний позов. 24 грудня 2008 р. Одеський апеляційний адміністративний суд залишив це рішення в силі. Заявники оскаржили його в касаційному порядку.

10 березня 2011 р. Вищий адміністративний суд залишив в силі вищезгадані рішення і постановив, що заявники повинні були звернутися зі скаргою до вищестоящего прокурора про нібито незаконні дії його підлеглих.

У квітні 2009 р. заявники подали цивільний позов до Комсомольського суду проти обласної прокуратури, вимагаючи компенсації шкоди, спричиненої неефективним розслідуванням. 22 квітня 2009 р. суд відхилив цю вимогу на тій підставі, що заявники повинні були подавати позов в адміністративному порядку. 20 липня 2009 р. Херсонський обласний апеляційний суд залишив в силі це рішення. Ці рішення заявники не оскаржували.

У лютому 2009 р. другий заявник подала адміністративний позов про службову недбалість до Херсонського обласного адміністративного суду проти МВС і обласного управління міліції. Рішення було прийнято не на її користь.

До Європейського суду з прав людини заявники звернулися зі скаргою на порушення права їх сина на життя, гарантованого положеннями ст. 2 (з огляду на недбалість співробітників міліції під час організації та проведення операції «Сирена»); ст. 13 (з огляду на відсутність дієвих механізмів судового захисту); а також ст. 14 Конвенції (з огляду на дискримінаційне ставлення до заявників через їх соціальне становище).

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень статей 2 та 13 Конвенції з огляду на порушення як по суті, так і за процедурою, а також зобов'язав Україну виплатити заявникам упродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 9 тис. євро відшкодування моральної шкоди, а також 1,5 тис. євро компенсації судових та інших витрат.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «ТРУТЕНЬ проти України» від 23 червня 2016 року (заява № 18041/08)⁴⁵

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 3 «Заборона катування»;

ст. 6 «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України С. О. Трутень.

Згідно з обставинами справи, 27 червня 2006 р. дев'ятнадцятирічна жінка гр. К. пішла на вечірку у м. Нові Санжари і зникла. 4 липня 2006 р. її родичі повідомили в поліцію⁴⁶ про зникнення. Опитавши свідків, поліція встановила, що гр. К. залишила вечірку разом із своїм двоюрідним братом гр. Р. і заявником. 28 червня 2006 р. близько 06.00 год. ранку гр. К., гр. Р. і заявника бачили в кафе. Невдовзі один зі свідків бачив заявника разом із гр. К. Після цього гр. К. ніхто з опитаних свідків не бачив. Гр. Р. розповів поліції, що вранці 28 червня 2006 р. він залишив гр. К. із заявником і пішов на роботу.

У невстановлений день між 4 і 8 липня 2006 р. поліція допитала заявника як свідка у зв'язку зі зникненням гр. К, а 8 липня 2006 р. поліція затримала заявника та помістила його у

⁴⁵ Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF TRUTEN v. Ukraine of 23 June 2016 (Application no. 18041/08) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-163912>

⁴⁶ У тексті рішення англійською використовується термін «police», незважаючи на те, що на момент обставин цієї справи в Україні ще існувала «міліція». – Прим. перекладача.

Новосанжарське відділення національної поліції в Полтавській області.

У ході судового засідання заявник стверджував, що 8 і 9 липня 2006 р., під час його тримання в камері, співробітники поліції били його і погрожували. Матеріали справи містять посилення на заяви співробітників поліції гр. І. і гр. Ф., які свідчать, що 8 або 9 липня 2006 р. заявника було допитано за відсутності адвоката. 10 липня 2006 р. заявника знову допитали без присутності адвоката, і він зізнався у вбивстві гр. К., пограбуванні та зґвалтуванні. Того ж дня заявника було заарештовано за підозрою у скоєнні вбивства, пограбування і зґвалтування.

14 липня 2006 р. заявника знову допитали за відсутності його адвоката.

28 вересня 2006 р. справу передали на розгляд до Апеляційного суду Полтавської області, який згодом зобов'язав органи прокуратури провести попереднє розслідування тверджень заявника про жорстоке поводження.

5 лютого 2007 р. Прокуратура Новосанжарського району Полтавської області відмовила у порушенні кримінальної справи за фактом скарги заявника на жорстоке поводження.

20 листопада 2007 р. Апеляційний суд Полтавської області визнав заявника винним у пограбуванні, зґвалтуванні і вбивстві гр. К. і засудив його до чотирнадцяти з половиною років позбавлення волі. Заявник, у свою чергу, подав скаргу до Верховного Суду України. Він скаржився, зокрема, на те, що суд першої інстанції спирався у своєму висновку на його зізнання, отримані під тиском і за відсутності адвоката.

27 березня 2008 р. Верховний Суд України залишив в силі рішення від 20 листопада 2007 р.

2 квітня 2008 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих ст. 3 Конвенції (у зв'язку з неналежними умовами його тримання в Одеському СІЗО), а також ст. 6 Конвенції (у зв'язку із неодноразовим проведенням допитів за відсутності адвоката). У листі заявника до суду, направленому у вересні 2009 р., він описав умови його тримання в Полтавському слідчому ізоляторі. Він стверджував, що з 27 серпня 2006 р. його тримали в камері площею

близько 15 м² разом із трьома іншими ув'язненими. Через те, що вікно камери було неможливо відкрити, свіже повітря не поступало в камеру і влітку температура повітря іноді сягала 45°C. Заявник також стверджував, що йому не дозволяли виходити з камери.

Рішення Суду

Суд однострійно визнав порушення положень ст. 3 з огляду на неналежні умови його тримання в Одеському СІЗО, а також ст. 6(1) і (3) Конвенції у зв'язку із допитом заявника без присутності його адвоката у період до 11 липня 2006 р.

Суд також зобов'язав Україну виплатити заявнику упродовж трьох місяців із дати набуття цим Рішенням статусу остаточного 5 тис. євро відшкодування моральної шкоди.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «КРАВЧЕНКО проти України» від 30 червня 2016 року (заява № 46673/06)⁴⁷

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 6(1) «Право на справедливий суд».

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України С. С. Кравченко, 1939 р. н., який проживає у м. Дніпро⁴⁸.

Раніше заявник був акціонером двох приватних компаній – О. і Л., які були ліквідовані на підставі рішень інших акціонерів. У зв'язку з цим органи місцевої влади скасували державну реєстрацію зазначених юридичних осіб. Судом було порушено декілька справ, деталі яких подано нижче.

Судовий розгляд справи щодо юридичної особи О.

⁴⁷ Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF KRAVCHENKO v. Ukraine of 30 June 2016 (Application no. 46673/06) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-164199>

⁴⁸ На момент обставин справи – м. Дніпропетровськ. – Прим. перекладача.

21 квітня 2003 р. заявник подав позов до Жовтневого районного суду м. Дніпро проти місцевої ради і трьох фізичних осіб, оскаржуючи ліквідацію компанії, з наміром повернути свої майнові права і отримати відповідну компенсацію.

У ході розгляду справи близько двадцяти з приблизно п'ятдесяти слухань було відкладено на прохання однієї або кількох сторін. У період з липня 2005 р. до лютого 2007 р. в очікуванні результатів апеляції не було проведено жодного слухання.

У період з травня 2007 р. по липень 2008 р. суди трьох інстанцій вирішували питання про те, в рамках цивільного чи господарського провадження має розглядатися справа. У серпні 2008 р. було вирішено, що справа повинна бути розглянута в рамках цивільного провадження. У цілому розгляд справи тривав більше семи років і восьми місяців.

29 грудня 2010 р. Верховний Суд України (далі – ВСУ) ухвалив остаточне рішення: залишити в силі рішення Жовтневого районного суду від 30 червня 2010 р. і апеляційного суду Дніпропетровської області від 16 вересня 2010 р. ВСУ встановив, що не було жодних порушень прав заявника як акціонера юридичної особи О.

Судовий розгляд справи щодо юридичної особи Л.

У листопаді 2005 р. заявник подав адміністративний позов до Жовтневого районного суду м. Дніпро, вимагаючи анулювати рішення про скасування державної реєстрації юридичної особи Л.

У січні 2005 року заявник подав цивільний позов до Жовтневого районного суду м. Дніпра проти місцевої ради та ряду приватних осіб, оскаржуючи ліквідацію юридичної особи Л. і рішення органів місцевої влади. 2 червня 2006 року Жовтневий районний суд м. Дніпра прийняв рішення щодо залишення вимоги без розгляду, вважаючи, що предмет спору є ідентичним адміністративному спору, що розглядається.

17 квітня 2006 року суд, розглянувши справу у відповідності з Кодексом адміністративного судочинства України, відхилив вимогу заявника.

16 червня 2006 року заявник подав скаргу до апеляційного суду Дніпропетровської області, заявивши, що рішення від 2 червня

2006 року було неправомірним, оскільки адміністративна скарга стосувалася лише частини питань, заявлених у цивільному позові.

25 липня 2006 року апеляційний суд Дніпропетровської області залишив скаргу заявника без розгляду, встановивши, що апеляційну скаргу було подано з порушенням п'ятиденного терміну, передбаченого ст. 294 (2) Цивільного процесуального кодексу України.

20 вересня 2006 року апеляційний суд Дніпропетровської області залишив в силі рішення від 17 квітня 2006 року. 28 жовтня 2008 року Вищий адміністративний суд України скасував рішення судів нижчої інстанції і припинив провадження у справі. Вищий адміністративний суд України зазначив, що вимога заявника може бути розглянута в рамках цивільного судочинства.

9 жовтня 2006 року Верховний Суд України відхилив скаргу заявника в касаційному порядку.

Рішення Суду

Суд одностайно визнав порушення положень ст. 6(1) Конвенції у зв'язку із надмірною тривалістю судового розгляду щодо компанії О., а також порушення положень ст. 6(1) Конвенції у зв'язку з неможливістю заявника реалізувати своє право на справедливий розгляд справи і подання відповідної скарги щодо компанії Л.

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «РУБАН проти України» від 12 липня 2016 року (заява № 8927/11)⁴⁹

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

ст. 7 «Ніякого покарання без закону».

⁴⁹ Judgement of the European Court of Human Rights in CASE OF RUBAN v. Ukraine of 12 July 2016 (Application no. 8927/11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-165250>

Обставини справи

Заявником у справі є громадянин України В. М. Рубан, 1972 р. н., який на момент розгляду справи відбуває покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

13 серпня 1996 р. Вознесенською місцевою прокуратурою Миколаївської області було розпочато розслідування за фактом вбивства чотирьох осіб, що мало місце 12 серпня 1996 р. 18 жовтня 1999 р. прокуратурою Донецької області було розпочато розслідування за фактом вбивства гр. А. 10 листопада 1999 р. Слов'янським відділом поліції Головного управління Національної поліції в Донецькій області було розпочато розслідування за фактом хуліганства щодо гр. Р. 22 листопада 1999 р. три зазначені вище справи були об'єднані в одну. Підозрюваними у скоєнні зазначених злочинів було визнано групу осіб, одним з яких був заявник.

14 грудня 1999 р. прокуратура Донецької області офіційно висунула обвинувачення заявнику в заочному порядку у скоєнні трьох вищевказаних злочинів. Заявника було оголошено в розшук.

23 грудня 2002 р. апеляційний суд Донецької області визнав винними у скоєнні зазначених злочинів і засудив гр. Г., гр. П. і гр. Ф.

28 червня 2007 р. заявника було затримано Ярцевською міжрайонною прокуратурою Смоленської області Російської Федерації.

31 березня 2008 р. розслідування у справі було відновлено після того, як заявника було екстрадовано до України. У той же день заявник був звинувачений в участі в організованій групі разом із гр. Г. гр. П., гр. Ф. та іншими особами. Заявник був звинувачений в задушенні гр. А., вбивстві чотирьох осіб разом із гр. Г. у 1996 р. і нанесенні тяжких тілесних ушкоджень гр. Р. у процесі замаху на вбивство. Всі зазначені злочини були вчинені організованою групою.

22 травня 2008 р. розслідування було завершено, а 26 червня 2008 р. справу було передано в апеляційний суд Донецької області.

10 липня 2009 р. апеляційний суд Донецької області, діючи як суд першої інстанції, визнав заявника винним в умисному вбивстві

за обтяжуючих обставин та бандитизмі, засудивши його до довічного ув'язнення. Заявник і його адвокат подали апеляцію, стверджуючи, що вина заявника не була доведена.

15 липня 2010 р. Верховний Суд України залишив в силі рішення від 10 липня 2009 р. У цей день адвокат заявника направив додаткову скаргу, стверджуючи, що апеляційний суд мав застосувати найбільш сприятливі формулювання положень Кримінального кодексу України у період між 29 грудня 1999 р. і 29 березня 2000 р., коли смертна кара була вже скасована, а положення щодо довічного ув'язнення ще не вступило в силу.

Верховний Суд України в своєму рішенні наголосив на правильності свого попереднього рішення.

15 жовтня 2010 р. заявник звернувся до Європейського суду з прав людини зі скаргою на порушення його прав, гарантованих ст. 7 Конвенції з огляду на те, що в його справі суд мав застосувати найбільш сприятливі формулювання положень Кримінального кодексу України у період між 29 грудня 1999 р. і 29 березня 2000 р., коли смертна кара була вже скасована, а положення щодо довічного ув'язнення ще не вступило в силу.

Рішення Суду

Суд шістьма голосами проти одного визнав відсутність порушення положень ст. 7 Конвенції.

У своїй окремій думці суддя Хаджиєв зазначив, що поважає рішення більшості суддів стосовно відсутності порушення положень ст. 7 Конвенції, але не згоден із ним. Причину незгоди суддя пояснив власним розумінням фундаментального принципу застосування кримінального законодавства у часі і просторі, що є аналогічним у більшості правових систем.

Таким чином, на думку судді, як видно з фактів справи, рішення Конституційного Суду України про скасування смертної кари як покарання за кримінальним правом країни, на жаль, не супроводжувалося вказівкою про те, що це рішення набуде чинності одночасно зі змінами до законодавства, внесеними на виконання рішення Верховної Ради України з цього питання. У результаті розрив майже у три місяці створив ситуацію, у якій

найсуворішим покаранням, що існувало у кримінальному законодавстві країни, було ув'язнення строком на п'ятнадцять років.

На думку судді, з боку заявника розумним було припущення, що за відсутності смертної кари протягом перехідного періоду і до запровадження довічного ув'язнення національні суди повинні були застосувати у його справі єдиний вид покарання, що існував у рамках відповідної ситуації, – позбавлення волі строком на п'ятнадцять років.

Суддя також відзначив, що позиція заявника ґрунтувалася на загальному принципі кримінального права, згідно з яким беззастережно застосовується тимчасовий закон, що передбачає більш м'яке покарання. У справі, що розглядалася, цей принцип було порушено, відтак, суддя прийняв рішення висловити незгоду з рішенням більшості.

IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Стан Союзу 2016: до кращої Європи – Європи, що захищає, надає можливості та обороняє⁵⁰

Цьогорічна Доповідь Голови Європейської Комісії Жана-Клода Юнкера «Стан Союзу 2016: до кращої Європи – Європи, що захищає, надає можливості та обороняє», презентована Європейському Парламенту 14 вересня 2016 р., становить узагальнення досягнень ЄС минулого року та окреслення пріоритетів на наступний рік. Ця Доповідь є форматом, що запроваджує діалог Європейської Комісії із Парламентом і Радою, здійснення якого врегульовано Рамковою Угодою про відносини між Європейським Парламентом і Європейською Комісією (2010 р.), та знаменує початок співпраці інституцій ЄС у контексті підготовки Програми діяльності Комісії на 2017 рік. У Доповіді визначаються шляхи вирішення Комісією найбільш нагальних проблем, що нині постають перед Європейським Союзом, зокрема, за допомогою розробки та впровадження законодавчих та інших ініціатив.

Голово Європейської Комісії, наголошуючи на тому, що європейці очікують на конкретні спільні рішення інституцій ЄС та урядів його держав-членів, які мають бути швидко та ефективно імplementовані, зазначив, що у березні 2017 р. Комісія представить свою «Білу книгу». Документ буде підготовлений з урахуванням політичних і демографічних викликів, з якими Європа 27-ми держав-членів стикатиметься у майбутньому, а також пропонуватиме заходи зі зміцнення і реформування Європейського економічного та валютного союзу тощо.

Головні послання Доповіді та маркери подальших дій ЄС спрямовані на необхідність досягнення мети кращої Європи – Європи, що захищає, що зберігає європейській спосіб життя, що дає громадянам можливості, що обороняє «вдома» і за кордоном, та що бере відповідальність.

⁵⁰ State of the Union 2016. Towards a better Europe - A Europe that protects, empowers and defends. Speech before the European Parliament by Jean-Claude Juncker, President of the European Commission, 14 September 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bookshop.europa.eu/en/state-of-the-union-2016-pbNA0116205/;pgid=GSPefJMEtXB SR0dT6jbGakZD0000Fk1WqhLK;sid=B7AV1TeMGr0V2GB1C9eLclWpAGMTBpVPe-A=>

Обґрунтовуючи наведені стратегічні цілі, Голова ЄК підкреслив відданість загально визнаним цінностям – свободі, демократії та верховенству права, а також гідне та безпечне життя людини, що є невід’ємними складовими загальноєвропейського способу життя.

Відповідно, керуючись положеннями Договорів, ЄС і надалі вживатиме заходів щодо забезпечення вільного пересування працівників і боротьби з дискримінацією та расизмом, не застосовуватиме смертної кари і підтримуватиме створення та функціонування незалежної й ефективної системи юстиції. ЄС продовжуватиме розвивати економіко-правові основи для налагодження та поглиблення взаємовигідних ринкових і торгівельних відносин із країнами-сусідами та зміцнюватиме свої політико-правові позиції як соціальної ринкової економіки, за умов функціонування якої працівники, промисловість і споживачі отримуватимуть належний захист, рівень зарплат відповідатиме реальному внеску тощо. При цьому ЄК визначає амбітну мету розробки та реалізації Інвестиційного плану для Європи вартістю у 315 млрд євро, а також Інвестиційного плану для Африки та сусідніх із ЄС територій.

Крім того, Союз налаштований на створення нової правової бази, яка сприятиме залученню інвестицій до сфери комунікацій, що, у свою чергу, забезпечить реалізацію Стратегії єдиного цифрового ринку. Водночас, ЄС зобов’язується належним чином гарантувати і забезпечити захист персональних даних мешканців ЄС та кардинально переглянути і вдосконалити європейські правові норми щодо захисту авторських прав.

Не менш вагомою ініціативою для зміцнення фінансово-економічної потужності ЄС є створення Союзу ринків капіталу, «дорожня карта» щодо якого вже розроблена Європейською Комісією та представлена на розгляд інституцій ЄС.

Серед інших важливих факторів на шляху до кращої Європи у Доповіді визначається необхідність забезпечення реалізації концепції загальноєвропейської солідарності, яка є цементуючою для Європейського Союзу. ЄК пропонує розвиток цієї концепції у форматі Європейського корпусу солідарності, що об’єднуватиме молодь і має розпочати свою роботу до кінця наступного року.

Наголос на інвестиції у молодь є також одним із ключових факторів майбутньої успішності ЄС.

Вищезазначені пріоритети політико-правової діяльності Європейської Комісії та інституцій ЄС розглядаються як такі, що забезпечуватимуть стабільність і соціальний прогрес.

Проте безперечним пріоритетом визначаються, на думку Голови ЄК, також і дії ЄС щодо забезпечення миру і безпеки на його території та у світі. У цьому контексті наголошується, перш за все, на нагальній необхідності забезпечення захисту європейців від тероризму, що пов'язується із створенням правової та організаційної бази для нових Європейської служби прикордонної та прибережної охорони, Європейської інформаційної системи щодо подорожей, Європейського оборонного фонду, а також із покращенням діяльності Європолу та розробкою Європейської стратегії для Сирії.

Реформа законодавства ЄС про авторське право⁵¹

Європейська Комісія ініціює осучаснення норм *acquis* ЄС про авторське право для розвитку та поширення європейської культури.

У рамках Стратегії щодо створення Єдиного цифрового ринку (*Digital Single Market*), представленої у травні 2015 р., нові пропозиції Європейської Комісії спрямовані на удосконалення чинних правових норм стосовно «транспортабельності/переносимості» легального інформаційного контенту (грудень 2015 р.), а також положень переглянутої Директиви щодо аудіовізуальних засобів масової інформації і послуг та комунікаційних онлайн-платформ (травень 2016 р.).

Комісія пропонує комплексний підхід до забезпечення реалізації всіх видів прав інтелектуальної власності, включаючи авторське право. Крім того, ЄК просуває ряд ініціатив щодо стимулювання підключення до Інтернету в країнах ЄС.

З цією метою 14 вересня ц.р. Комісія ухвалила такі документи:

⁵¹ EU copyright law reform – the European Commission proposes modern EU copyright rules for European culture to flourish and circulate [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-3010_en.htm

– Повідомлення «Сприяння створенню справедливої, ефективної і конкурентоспроможної європейської економіки на основі авторського права на Єдиному цифровому ринку»;

– Регламент, який встановлює правила щодо користування авторським правом і суміжними правами, які застосовуються до певних он-лайн трансляцій організацій ефірного мовлення і ретрансляції телевізійних і радіопрограм;

– Пропозиція щодо Директиви з авторського права на Єдиному цифровому ринку;

– Пропозиція щодо Регламенту про транскордонний обмін між Європейським Союзом і третіми країнами доступними форматами копій окремих робіт та іншої продукції, захищених авторським правом і суміжними правами в інтересах незрячих осіб, осіб з ослабленим зором або осіб, які мають інші вади, що перешкоджають можливості друку;

– Пропозиція щодо Директиви про деякі дозволені види використання творів та іншої продукції, захищених авторським правом і суміжними правами в інтересах незрячих осіб, осіб з ослабленим зором або осіб, які мають інші вади, що перешкоджають можливості друку, що доповнює Директиву 2001/29/ЄС про гармонізацію деяких аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві.

Керівництво для громадян щодо інструменту «Захисту приватності» у відносинах між Європейським Союзом та Сполученими Штатами Америки⁵²

Генеральний директорат Європейської Комісії з питань юстиції та споживачів на основі всебічного вивчення проблематики підготував *Керівництво для громадян щодо інструменту «Захисту приватності» у відносинах між Європейським Союзом та Сполученими Штатами Америки*. Здійснення такого дослідження та підготовка Керівництва обґрунтовані зміцненням і стрімким розвитком торгівельних відносин між ЄС та США.

⁵² Guide for citizens on EU-US Privacy Shield [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/citizens-guide_en.pdf

Європейська Комісія приділила увагу цьому особливому питанню з огляду на те, що в умовах реалій сучасної глобальної цифрової економіки передача персональних даних є важливою та необхідною частиною трансатлантичних відносин. Великий обсяг трансакцій пов'язаний зі збором, опрацюванням і використанням персональних даних осіб, зокрема: імен, номерів телефонів, дат народження, домашньої та електронної адрес, номерів кредитних карток, національних страхових номерів, статі, сімейного стану або іншої інформації, що необхідна для ідентифікації осіб. Така інформація може збиратися на території Європейського Союзу філією Американської компанії або її компанією-партнером та у подальшому опрацьовуватися в США. Подібні випадки можуть відбуватися, наприклад, під час купівлі товарів та/або послуг, що здійснюється споживачами за допомогою мережі Інтернет. Також це можливо за умов, коли особа є працівником компанії, розташованої в ЄС, що використовує компанію з США (наприклад, патентну компанію) для опрацювання персональних даних.

При цьому Європейська Комісія наголошує на надзвичайній важливості абсолютного дотримання вимог системи правових норм і захисних заходів, прийнятих у ЄС, при передачі персональних даних до США з метою забезпечення високого рівня їх захисту. Такій захист поширюється на права осіб, які знаходяться під юрисдикцією ЄС, незалежно від наявності у них громадянства ЄС.

У Керівництві наголошується, що правові норми ЄС гарантують, що кожен в ЄС має право користуватися низкою прав у зв'язку з використанням і опрацюванням його персональних даних. Зокрема, зазначається право особи запитувати у компанії інформацію про дані, які вона зберігає стосовно неї, а також право вносити зміни у відомості про особу за умов їх некоректності або застарілості. Крім того, особи в ЄС мають право на використання декількох доступних механізмів вирішення спорів у справі захисту персональних даних.

Документ містить роз'яснення того, як саме гарантується захист персональних даних у рамках інструменту «Захисту приватності ЄС-США» та якими засобами захисту особи можуть скористатися, якщо вони вважають, що їхні персональні дані використані некоректно та їхні права на захист персональних даних були порушені.

Вдосконалення імплементації норм законодавства ЄС щодо товарів: «Блакитний путівник»⁵³

Європейська Комісія, аналізуючи інтенсивний розвиток та еволюцію галузевих політик і законодавчих актів за останні 40 років, дбає, зокрема, про належне забезпечення свободи руху товарів, що є основою для успішного функціонування Єдиного ринку ЄС.

У зв'язку з цим у 2016 р. Комісія презентувала *«Блакитний путівник» стосовно імплементації норм права ЄС щодо товарів*. Він пропонує державам – членам ЄС, учасникам Єдиного ринку ЄС та всім іншим зацікавленим акторам європейських економічних відносин узагальнений огляд правових норм, що спрямовані на забезпечення вільного обігу товарів, а також високого рівня його захисту на території всього Євросоюзу. В ньому йдеться, зокрема, про правове забезпечення та практику діяльності асоціацій продавців і споживачів товарів, виробників продукції, її імпортерів і дистриб'юторів, органів стандартизації та органів з оцінки відповідності, профспілок та ін.). Використання «Блакитного путівника» сприятиме кращому розумінню норм права ЄС стосовно руху товарів та їх більш уніфікованому і узгодженому застосуванню як у цілій системі Єдиного ринку, так й у її різних секторах.

Значення цього доктринального документа обумовлена тим, що положення «Блакитного путівника» поширюються не лише на держави – члени ЄС, але й на Ісландію, Ліхтенштейн та Норвегію, які є сторонами – підписантами Угоди про Європейський економічний простір, а також до певної міри й на Туреччину.

⁵³ Commission Notice «The 'Blue Guide' on the implementation of EU products rules» 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.272.01.0001.01.ENG

Інформаційно-аналітичний дайджест

РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Липень – вересень 2016 р.

Редакційна колегія серії:

Баймуратов М. О., Буроменський М. В.,
Гріненко О. О., Дмитрієв А. І.

Випуск підготували:

Ворошилова І. В., Горькавий С. С.,
Кравчук І. В., Локшина Ю. В., Санченко А. Є.

Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 5,30. Обл.-вид. арк. 6,25.

Оригінал-макет підготовлено в
Інституті законодавства Верховної Ради України
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.